

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM

OKRĘGU SZKOLNEGO ŁUCKIEGO

Nr. 9 (123).

Równe, dnia 1 listopada 1935 r.

ROK XII.

TREŚĆ:

CZĘŚĆ URZĘDOWA:

Poz. 80.	W sprawie imprez urządzanych w szkołach	str. 202	Poz. 90.	Plan pracy Ogniska Metodycznego języka polskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36	„ 208
„ 81.	Wykaz zakładów, których wychowankom (nicom) przysługują ulgi taryfowe	„ 203	„ 91.	Plan pracy Ogniska Metodycznego języka francuskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36	„ 209
„ 82.	W sprawie ulg kolejowych dla młodzieży szkolnej	„ 205	„ 92.	Plan pracy Ogniska Metodycznego biologji w Brześciu n/B. na r. szk. 1935/36	„ 209
„ 83.	Propaganda przeciwgruźlicza w szkołach	„ 205	„ 93.	Plan pracy samodzielnej grupy metodycznej zajęć praktycznych w Równem na rok szk. 1935/36	„ 211
„ 84.	W sprawie odciążenia gmin od prac związanych z przeprowadzaniem ankiet i statystyk	„ 205	„ 94.	W sprawie podziału szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich na rejonu wizytacyjne	„ 212
„ 85.	W sprawie ulg w opłatach szkolnych za dzieci funkcyjnarjuszów przedsiębiorstw państwowych	„ 206	„ 95.	W sprawie akcji szczepień przeciwbłoniczych w szkołach	„ 213
„ 86.	Zwolnienia od cła na zasadzie art. 22 ust. II p. 11 prawa celnego	„ 206	„ 96.	W sprawie programu harcerskich kursów instruktorskich w r. 1935/36	„ 213
„ 87.	Sposób wypłaty wygranych 3 ⁰ / ₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej	„ 207	„ 97.	W sprawie medalu pamiątkowego XV-lecia odzyskania morza	„ 214
„ 88.	W sprawie niewłaściwych wystąpień firm handlowych	„ 207	„ 98.	Komunikaty	„ 215
„ 89.	W sprawie składek w szkołach	„ 208	„ 99.	Wydawnictwa zalecone	„ 215

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

Anna Turkówna — Metody pracy domowej ucznia	str. 216	Dział Oświaty Pozaszkolnej	„ 230
Prace piśmienne uczniów — zestawienie bibliograficzne	„ 225	Wydawnictwa nadesłane	„ 234

CZEŚĆ URZĘDOWA

80.

OKÓLNİK MINISTERSTWA W. R. i O. P. Nr. 84 z dnia 30 września 1935 r. (I Pol.-2474/35) w sprawie imprez urządzanych w szkołach.

Wyjaśniając i uzupełniając okólnik z dnia 15 listopada 1934 r. (I Pol.-4361/34) w sprawie imprez urządzanych w szkołach,*) Ministerstwo

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządza co następuje:

1. Zezwoleń na urządzenie imprez w szkołach w zasięgu ogólnopolskim udzielać będzie odtąd jedynie Ministerstwo W. R. i O. P. i to zasadniczo instytucjom i organizacjom o charakterze społecznym, o ile wykażą się odpowiednimi warunkami, — poszczególnym zaś osobom tylko w wypadkach zupełnie wyjątkowych. Postanowienie powyższe nie dotyczy tego rodzaju imprez wewnątrzno-szkolnych, na które zezwolenia udziela dyrektor (kierownik) szkoły.

2. Zezwoleń na urządzenie imprez w obrębie poszczególnych Okręgów Szkolnych udzielać będą właściwe Kuratorja po zbadaniu naukowej, wychowawczej i artystycznej wartości zamierzonej imprezy, jej potrzeby, kwalifikacji petenta, względnie charakteru ubiegającej się instytucji lub organizacji i t. d. Należy zatem odmawiać zezwoleń osobom, które nie posiadają odpowiednich kwalifikacji osobistych lub których imprezy mają charakter wyłącznie zarobkowy, a zbędne są ze stanowiska nauczania i wychowania. W żadnym razie udzielone zezwolenie nie może być uważane za równoznaczne z obowiązkiem popierania danej imprezy np. z tytułu realizowania nowych programów lub t. p. Zależnie od treści i charakteru imprez zezwolenia mogą być ograniczane tylko do pewnych terenów.

3. Zezwolenia udzielane przez Ministerstwo W. R. i O. P. oraz Kuratorja, opiewać będą tylko na przeciąg jednego roku szkolnego z tem, że mogą być cofnięte także i w ciągu roku szkolnego, jeżeli organizatorowie imprez nie będą się wywiązywali należycie ze swych obowiązków, przyjętych wobec władz szkolnych.

4. Kuratorja prowadzić będą dokładną ewidencję udzielonych zezwoleń i czuwać nad tem, by ilość ich odpowiadała rzeczywistym potrzebom szkoły i nie przekraczała właściwej

miary. O zezwoleniach na urządzenie imprez w zasięgu ogólnopolskim Ministerstwo zawiadamiać będzie Kuratorja.

5. Imprezy, urządzone w szkołach na podstawie zezwoleń Ministerstwa W. R. i O. P. i Kuratorjów, będą mogły odbywać się jedynie w godzinach pozalekcyjnych i być przeznaczone tylko dla młodzieży szkolnej i jej rodzin.

6. Opłaty wstępne na imprezy urządzone w szkołach muszą być dostosowane do stopnia zamożności młodzieży i każdorazowo co do wysokości uzyskać zgodę Dyrekcyj (Kierownictw) szkół.

Tak ustalone opłaty nie mogą żadną miarą być podwyższone przez organizatorów imprez pod rygorem cofnięcia udzielonego zezwolenia. Młodzieży niezamożnej, a zwłaszcza dzieciom rodziców bezrobotnych należy zapewnić wstęp bezpłatny.

7. Zezwolenia udzielane przez Ministerstwo W. R. i O. P. oraz Kuratorja, mieć będą charakter fakultatywny; o dopuszczeniu bowiem odnośnych imprez na teren szkoły decydować będą zawsze Inspektoraty, Dyrekcje (Kierownictwa Szkół), mając na uwadze lokalne warunki pracy szkolnej i potrzeby terenu. Uczęszczanie młodzieży szkolnej na te imprezy może być jedynie dobrowolne.

8. Podania o zezwolenie na urządzenie imprez w szkołach powinny między innymi zawierać dokładny program oraz zobowiązanie się petenta do ścisłego zastosowania się do wymagań Inspektoratów i Dyrekcyj (Kierownictw Szkół).

9. W sprawie wyświetlania filmów dla młodzieży szkolnej przez kina objazdowe obowiązywać będzie zasada, że mogą być wyświetlane jedynie te filmy, które przez Komisję badania filmów przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych zostaną uznane conajmniej jako „dozwolone dla młodzieży” lub które zaleci Ministerstwo W. R. i O. P.

10. Taśmy filmowe, przeźrocza, oraz aparaty projekcyjne muszą znajdować się w stanie zupełnie dobrym.

11. Przy urządzeniu jakichkolwiek imprez szkolnych, a zwłaszcza przy wyświetlaniu filmów muszą być zastosowane jak najdalej idące warunki bezpieczeństwa.

O powyższem zechcą Kuratorja zawiadomić wszystkie podległe sobie Inspektoraty Szkolne oraz dyrekcje szkół średnich, ogólnokształcących i zawodowych, polecając im rów-

*) Dz. Urz. Kurat. Okr. Szk. Ł. Nr. 10, poz 115 z 1934 r.

nocześnie, by zgłaszającym się do nich organizacjom, zespołom i jednostkom podały treść niniejszego okólnika do wiadomości.

p. o. Dyrektora Departamentu

(—) *Al. Kawalkowski.*

81.

Wykaz Zakładów naukowych, których wychowawcom (wychowanicom) przysługują ulgi taryfowe*)

(Wyciąg z Dziennika Taryf i Zarz. Kol. z dnia 1.IX.1935 r. Nr. 34)

na obszarze Okręgu Szkolnego Łuckiego Województwo Wołyńskie.

GRUPA A.

1. Zakłady naukowe teologiczne państwowe i postawione na równi ze szkołami państwowymi:

Krzemieniec — Państwowe Prawosławne Seminarjum Duchowne,

Łuck — Seminarjum Duchowne rzymskokatolickie,

Włodzimierz Wołyński — Seminarjum Duchowne rzymsko-katolickie.

2. Szkoły średnie ogólnokształcące:

a) szkoły państwowe:

Dubno — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. St. Konarskiego,

Horochów — Filja Państwowego Gimnazjum Koeduk. im. T. Kościuszki w Łucku,

Kowel — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. J. Słowackiego.

Krzemieniec — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. T. Czackiego,

Łuck — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. T. Kościuszki,

Ostróg — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. M. Konopnickiej,

Równe — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. T. Kościuszki,

Sarny — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. H. Sienkiewicza,

Włodzimierz — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. M. Kopernika,

Zdołbunów — Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. A. Mickiewicza,

b) szkoły prywatne:

Kowel — Gimnazjum Koedukacyjne z polskim językiem nauczania Klary Erlich,

Krzemieniec — Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne Wydziału Powiatowego i Zarządu Miejskiego m. Krzemieńca,

Łuck — Klasy Gimnazjalne przy Pryw. Seminarjum Naucz. Koeduk. im. ks. H. Kołłątaja,

Łuck — Gimnazjum Koedukacyjne z ukraińskim językiem nauczania Towarzystwa im. Lesi Ukrainki,

Równe — Gimnazjum Koedukacyjne z polskim językiem nauczania Żydowskiego Towarzystwa Rodzicielskiego „Oświata”,

Równe — Gimnazjum Koedukacyjne z ukraińskim językiem nauczania Teodora Piekarskiego,

Równe — Gimnazjum Koedukacyjne Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczyńności,

Włodzimierz — Gimnazjum Koedukacyjne z polskim językiem nauczania Dr. Marka Starera.

3. Szkoły Zawodowe typu zasadniczego i przysposobienia zawodowego:

Adamówka — Państwowa Szkoła Rolnicza,

Belmaż — Państwowa Wędrorna Szkoła Rolnicza,

Białokrynica — Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza,

Dubno — Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadzenia SS. Opatrzności Bożej,

Dubno — Państwowa Wędrorna Szkoła Rolnicza (żeńska),

Horyńgród — Państwowa Szkoła Rolnicza (żeńska),

Kostopol — Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Powiatowego Związku Komunalnego,

Kowel — Państwowa Szkoła Miernicza i Drogowa,

Kowel — 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Koła Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych,

Kowel — Niższa Szkoła Zawodowa Żeńska Towarzystwa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów,

Krzemieniec — Państwowa Szkoła Rzemiosł Budowlanych,

Krzemieniec — 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Towarzystwa dla prowadzenia Szkoły Handlowej,

Krzemieniec — Szkoła Rzemieślnicza Towarzystwa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów,

Łuck — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska,

Łuck — 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej,

Łuck — Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Polskiej Macierzy Szkolnej.

*) Do okólnika Ministra W.R. i O.P. Nr. 77 z dn. 6.IX.1935 r. (Dz. Urz. Kurat. Nr. 8 poz. 66).

Ochłopów — Państwowa Wędrowna Szkoła Rolnicza (żeńska),

Ostróg — Szkoła Rzemieśnicza Polskiej Macierzy Szkolnej,

Równe — 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa z IV klasą specjalną Polskiej Macierzy Szkolnej,

Równe — Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Polskiej Macierzy Szkolnej,

Równe — 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Żydowskiego Towarzystwa Rodzicielskiego „Oświata”,

Równe — Szkoła Zawodowa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet,

Równe — Szkoła Rzemieśnicza (żeńska) Towarzystwa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów,

Sarny — Szkoła Rzemieśnicza Polskiej Macierzy Szkolnej,

Sarny — Szkoła Rzemieśnicza Towarzystwa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów,

Sarny — Szkoła Zawodowa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet,

Sarny-Dorotycze — Państwowa Wędrowna Szkoła Rolnicza,

Smyga — Państwowa Szkoła Rzemieśniczo-Przemysłowa,

Szubków — Państwowa Szkoła Rolniczo-Chmielarska,

Trościaniec — Państwowa Szkoła Rolnicza, Wiśniowiec — Szkoła Rzemieśniczo-Przemysłowa Sejmiku Krzemienieckiego,

Wiśniowiec — Szkoła Rolnicza Samorządowa,

Włodzimierz — Szkoła Rzemiosł Polskiej Macierzy Szkolnej,

Zdołbunów — Szkoła Rzemieśnicza Polskiej Macierzy Szkolnej,

4. Zakłady kształcenia nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli:

Krzemieniec — Państwowe seminarjum nauczycielskie koedukacyjne,

Łuck — Prywatne seminarjum nauczycielskie koedukacyjne im. ks. Hugona Kołłątaja,

Maciejów — Prywatne seminarjum nauczycielskie żeńskie SS. Niepokalanek,

Ostróg — Państwowe seminarjum nauczycielskie męskie im. Komisji Edukacji Narodowej.

5. Szkoły specjalne dla upośledzonych:

Równe — Szkoła specjalna w Równem, ul. Jagiellońska 41.

6. Szkoły powszechne:

Szkoły powszechne powodu ich wielkiej liczby nie zostały wyszczególnione w wykazie niniejszym, natomiast zamieszczono poniżej spis „Inspektoratów Szkolnych”, którym szkoły te są podległe:

Dubno, Horochów, Kostopol, Kowel, Krzemieniec, Luboml, Łuck, Równe, Sarny, Włodzimierz.

GRUPA B.

1. Szkoły dokształcające zawodowe:

Dubno — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Kostopol — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Kowel — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Krzemieniec — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Polskiej Macierzy Szkolnej,

Łuck — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Polskiej Macierzy Szkolnej.

Ostróg — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Radziwiłłów — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Równe — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Sarny — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Uściług — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Włodzimierz — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Zdołbunów — Szkoła Dokształcająca Zawodowa Polskiej Macierzy Szkolnej.

GRUPA C.

1. Zakwalifikowane zakłady naukowe teologiczne prywatne, zakwalifikowane kursy artystyczne i zakwalifikowane kursy zawodowe — także i dokształcające:

a) Artystyczne:

Równe — Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki,

Kowel — Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki (Kola T. N. S. W.),

Włodzimierz — Szkoła Muzyczna Janiny Turczynowej,

b) Zawodowe:

Kowel — Prywatne Kursy kroju i szycia Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet.

82.

OKÓLNİK MINISTERSTWA W. R. i O. P.

z dnia 11.X.1935 r. Nr. I. Praw. 2540/35.

w sprawie ulg kolejowych młodzieży szkolnej.

Na życzenie Ministerstwa Komunikacji, wyrażone w piśmie z dnia 3.X.1935 r. Nr. HO. II.24/101, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — w związku z okólnikiem Nr. 77 z 6.IX.1935 r. o legitymacjach szkolnych i ulgach kolejowych dla młodzieży szkolnej (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 158) — przypomina, że:

1) szkoły, zakłady naukowe i kursy, niewymienione indywidualnie w wykazie do ulg kolejowych, ogłoszonym w Dzienniku Taryf i Zarządzeń Kolejowych z dnia 1 września 1935 r. Nr. 34, nie są uprawnione

a) do wystawiania swym uczniom (słuchaczom) legitymacyj szkolnych ustalonych okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 77 z dnia 6.IX.1935 r.

b) do wydawania zaświadczeń szkolnych na ulgowe przejazdy kolejowe według dotychczasowego systemu. Między innymi instytucje oświaty pozaszkolnej nie mają obecnie prawa wystawiania legitymacyj szkolnych nowego wzoru i zaświadczeń szkolnych na ulgi kolejowe do czasu ogłoszenia osobnego wykazu tych instytucyj;

2) stosownie do postanowień taryfowych nie może korzystać z ulg przejazdowych również młodzież uczęszczająca na różnego rodzaju kursy, organizowane przy zakładach naukowych uprawnionych do ulg, jeżeli te kursy jako takie nie są wyszczególnione w wykazie; słuchaczom (uczniom) takich kursów nie przysługują oczywiście legitymacje szkolne według wzorów, ustalonych w okólniku Nr. 77.

Naczelnik Wydziału (—) *Kazimierz Dubiel.*

83.

OKÓLNİK MINISTERSTWA W. R. i O. P.

z dnia 8.X.1935 r. Nr. I. W. F. 3112/35

w sprawie propagandy przeciwgruźliczej w szkołach.

Ministerstwo podaje do wiadomości, że w czasie od dnia 1 grudnia b. r. do dnia 10 stycznia roku przyszłego (1936) Polski Związek Przewodzący organizuje doroczne „Dni Przewodzący”, poświęcone propagandzie przeciwgruźliczej oraz zbieraniu środków na walkę z gruźlicą.

Podobnie, jak w latach ubiegłych, Ministerstwo zaleca PP. Kuratorom Okręgów Szkolnych, Inspektorom Szkolnym, Dyrekcjom i Kierownictwom szkół oraz ogółowi nauczycielstwa czynne współdziałanie w akcji propagandy przeciwgruźliczej, prowadzonej w „Dniach Przewodzących” przez Polski Związek Przewodzący oraz wojewódzkie, powiatowe i lokalne Komitety „Dni Przewodzących”.

W nawiązaniu do tej akcji należy w każdej szkole w pierwszej połowie grudnia przeprowadzić wykłady lub pogadanki na temat walki z gruźlicą, przyczem do wykładów tych i pogadanek wykorzystać materiał propagandowy, jaki dostarczony zostanie szkołom przez Komitety „Dni Przewodzących”. Do pogłębienia akcji uświadamiającej mogą być też organizowane konkursy i pokazy filmowe.

Akcja uświadamiająca Komitetów „Dni Przewodzących” nie może być połączona z rozsprzedażą na terenie szkół nalepek przeciwgruźliczych lub jakimikolwiek obciążeniami materialnymi młodzieży szkolnej.

p. o. Dyrektora Departamentu
(—) *A. Kawałkowski.*

84.

OKÓLNİK MINISTERSTWA W. R. i O. P. Nr. 82

z dnia 18 września 1935 r. (I Pol-1452/35)

w sprawie odciążenia gmin od prac, związanych z przeprowadzeniem ankiet i statystyk.

Pan Prezes Rady Ministrów okólnikiem Nr. 9 z dnia 22 marca 1935 r. Nr. 58-24/3 zarządził co następuje:

„1) Wszelkie zlecenia natury ankietowej, kierowane przez władze i urzędy centralne do władz i urzędów lokalnych, czy to z własnej inicjatywy, czy z inicjatywy instytucyj o charakterze społecznym, powinny być zaopatrywane zastrzeżeniem, że nie mogą być przekazane do wykonania gminom; to samo odnosi się do zleceń wydawanych przez władze i urzędy, bezpośrednio o PP. Ministrom podległe.

2) Ankiety, których załatwienie wymaga niezbędnie uzyskania danych od gmin, mogą być przeprowadzane jedynie za zgodą moją i Pana Ministra Spraw Wewnętrznych; w związku z tem wnioski w sprawie tego rodzaju ankiet mają być zgłaszane do Pana Ministra Spraw Wewnętrznych, który udzieli odpowiedzi po porozumieniu się ze mną. Władze i urzędy lokalne, jako też instytucje o charakterze społecznym, zgłaszają ewentualne wnioski ankietowe do Pana Ministra Spraw Wewnętrznych za pośrednictwem właściwego ministra.

3) Zasady ustalone w punkcie 2 mają zastosowanie również w zakresie obciążania gmin obowiązkiem składania periodycznych sprawozdań statystycznych i prowadzenia rozmaitych ewidencji, rejestracji, wykazów i t.d.

Zasady ustalone w punktach 1, 2 i 3 nie mają zastosowania w przypadkach, w których obowiązek gminy oparty jest na wyraźnym przepisie prawnym, a ponadto nie dotyczą dokonywania przez gminy prac i dostarczania danych ankietowych i statystycznych, niezbędnych dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w zakresie jego funkcji nadzorczych nad samorządem”.

W związku z powyższem Ministerstwo poleca bezwzględne przestrzeganie ustalonych powyżej zasad oraz dopilnowanie przestrzegania ich przez urzędy podległe, które należy o tem powiadomić.

Wnioski w sprawie uzyskania zgody Pana Prezesa Rady Ministrów w przypadkach omówionych wyżej w punkcie 2) kierować należy do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — Wydział Polityki Oświatowej.

p. o. Dyrektora Departamentu
(—) *A. Kawałkowski.*

85.

OKÓLNIK MINISTERSTWA W. R. i O. P. Nr. 86
z dnia 3 października 1935 r. (I R-6127/35)
w sprawie ulg w opłatach szkolnych za dzieci funkcyjarszów przedsiębiorstw państwowych.

Ministerstwo wyjaśnia, że wszelkie ulgi w opłatach szkolnych i taksach egzaminacyjnych, przyznane czynnym funkcyjarszom państwowym i wojskowym zawodowym odnośnymi zarządzeniami Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, przysługują również czynnym funkcyjarszom przedsiębiorstw państwowych: „Polskie Koleje Państwowe” i „Polska Poczta, Telefon i Telegraf”.

Dzieciom pracowników innych przedsiębiorstw państwowych, monopoli państwowych, Banku Polskiego, Banku Gospodarstwa Krajowego oraz Państwowego Banku Rolnego zniżki w opłatach mogą być udzielane tylko indywidualnie — w wypadku niezamieszkałości i w granicach zwolnień, ustalonych odnośnymi zarządzeniami Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

p. o. Dyrektora Departamentu
(—) *A. Kawałkowski*

86.

MINISTERSTWO SKARBU Warszawa, dn. 27.VIII.35 r.

Nr. D.IV.21214/1/35.

O d p i s

Zwolnienia od cła na zasadzie
art. 22 ust. II p. 11 prawa
celnego.

Do

Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

w miejscu.

W myśl art. 22 ust. II p. 11 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o prawie celnym (Dz. U.R.P. Nr. 84 poz. 610) władze celne mogą zwalniać od cła przedmioty pokazowe i pomoce naukowe dla instytucyj naukowych oraz dla szkół, zakładów naukowych i wychowawczych; zwolnienia te są dokonywane na podstawie zaświadczeń, przewidzianych w § 16 do p. 11 rozporządzenia z dnia 9 października 1934 r. w sprawie przepisów wykonawczych do prawa celnego (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 820), które powinny być przedstawione urzędowi celnyemu jednocześnie ze zgłoszeniem przedmiotów do odprawy celnej, a w każdym razie nie później, jak przed wydaniem ich do wolnego obrotu, gdyż tylko wtedy istnieje możliwość należytego ustalenia, czy dane zawarte w zaświadczeniach odpowiadają przedmiotom, zgłoszonym do odprawy celnej.

W praktyce zdarzają się jednak dość częste przypadki, iż omawiane zaświadczenia oraz wnioski o zwolnienie od cła są przedstawiane dopiero w pewien czas po dokonaniu odprawy celnej i wydaniu przedmiotów do wolnego obrotu, co pociąga za sobą w razie uwzględnienia takich wniosków zarządzenie zwrotu pobranych już należności celnych. Takie postępowanie nie odpowiada przepisom celnyemu i znacznie utrudnia urzędowanie. Poza tem nie zawsze jest możliwe ustalenie tożsamości już wydanych do wolnego obrotu przedmiotów, skutkiem czego w takich razach wnioski o zwrot uiszczzonego cła muszą być załatwiane odmownie.

Z uwagi na powyższe Ministerstwo Skarbu uprasza o wydanie zarządzenia, aby instytucje naukowe, szkoły, zakłady naukowe i wychowawcze przedstawiały urzędowi celnyemu zaświadczenia, przewidziane w § 16 do p. 11 rozporządzenia z dnia 9 października 1934 r. w sprawie przepisów wykonawczych do prawa celnego, jednocześnie ze zgłoszeniem celnyemu, a w każdym razie nie później, jak przed wydaniem przedmiotów do wolnego obrotu, względnie o ile same nie załatwiają formalno-

ści celnych, aby zaświadczenia te dostarczały upoważnionym do załatwienia formalności celnych osobom we właściwym czasie.

(—) *St. Fr. Królikowski*
 Dyrektor Departamentu.

MINISTERSTWO
 WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
 PUBLICZNEGO

Warszawa
 Dnia 7 października 1935 roku.

Nr. I Praw-1480/87/35

Zwolnienia od cła na zasadzie art. 22
 ust. II p. 11 prawa celnego.

do wiadomości i zastosowania się.

Naczelnik Wydziału
 (—) KAZIMIERZ DUBIEL.

87.

MINISTERSTWO SKARBU

O d p i s.

Delegat Warszawa, dn. 27.IX.1935 r.
 do spraw 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej. PISMO OKÓLNE Nr. 28.

Do Wszystkich Syndykatów
 i Placówek Subskrypcyjnych.

W uzupełnieniu pisma okólnego Nr. 26 z dnia 4.IX. b.r. w sprawie wypłacania wygranych 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej podaję poniżej wzór zaświadczeń, wydawanych przez placówki subskrypcyjne w związku z wylosowaniem premji.

„ jako placówka
 nazwa instytucji
 subskrypcyjna 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej niniejszem stwierdza, że p.
 zam. w subskrybował(a) w naszej placówce obligację 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej emisji . . . Nr. . . . serji
 na którą wylosowano w dniach premję w kwocie zł. . . . (słownie złotych).

Ponadto stwierdza się, że od p. przypada z tytułu nieopłaconych jeszcze . . . rat za wspomnianą obligację kwota zł. (słownie złotych), która podlega potrąceniu przy wypłacie wygranej.

Pieczęć i podpis”

Powyższe zaświadczenia zwolnione są od opłat stemplowych na mocy art. 154 ustęp 2 w związku z art. 141 pkt. 13 ustawy o opłatach stemplowych (D. U. R. P. Nr. 64, poz. 404 z r. 1935).

Zarazem wyjaśniam, że aczkolwiek w myśl powołanego na wstępie okólnika, placówki winny przysyłać wzmiankowane zaświadczenia bezpośrednio instytucjom, upoważnionym do wypłacania wygranych, na skutek ich żądania, a to celem zabezpieczenia się przed nieporozumieniami lub nadużyciami, to jednak dla uproszczenia formalności, mogą placówki wydawać wspomniane zaświadczenia do rąk zgłaszających się subskrybentów, którzy winni złożyć je instytucjom, wypłacającym premje.

Jednocześnie komunikuję, że urzędowa tabela wylosowanych w dniach 2-6 września 1935 r. premij do obligacji 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej emisji I-jej ukazała się w Monitorze Polskim Nr. 214 z dnia 18.IX.1935 r.

(—) *A. Mantel*
 Z-ca Delegata do Spraw 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej.

MINISTERSTWO
 WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
 PUBLICZNEGO

Warszawa
 Dnia 28 września 1935 r.
 Nr. I R-8542/35.

Sposób wypłaty wygranych 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej.

Powyższe zarządzenie Pana Delegata do spraw 3⁰/₀ Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej Ministerstwo przesyła do wiadomości i stosowania śladem pisma swego z dnia 12 września b. r. Nr. I R-8015/35.*)

w z. Naczelnika Wydziału
 M. JAWORSKI
 Radca

*) Dz. Urz. Kurat. O.S.Ł. Nr. 8, poz. 73 z 1935 r.

88.

OKÓLNIK MINISTERSTWA W. R. i O. P.
 z dnia 24.IX.1935 r. Nr. I. Pol. 2693/35
w sprawie niewłaściwych wystąpień firm handlowych.

Szereg osób i firm handlowych usiłuje uzyskać zezwolenie na posługiwanie się podobizną Marszałka Piłsudskiego w celach konkurencyjno-handlowych, — ofiarowując wza-

mian część dochodu na rzecz uczczenia pamięci Marszałka. Zgodnie ze stanowiskiem Naczelnego Komitetu Uczczenia Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego Ministerstwo tego rodzaju wystąpienia uważa za wysoce niewłaściwe i zwraca uwagę, że wszelkie próby poszczególnych osób czy firm w kierunku zainteresowania urzędów i szkół podobnymi ofertami winny być kategorięcznie odrzucane.

p. o. Dyrektora Departamentu
(—) *Al. Kawałkowski.*

89.

OKÓLNIA KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 18.X.1935 r. Nr. O-18547/35

w sprawie składek w szkołach.

Okólnikiem z dnia 26 marca 1935 r. Nr. I-4799/35 (Dz. Urz. Kurat. Okr. Szk. Ł. Nr. 4, poz. 28 z 1935 r.), którym na skutek odnośnego okólnika Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 marca 1935 r. Nr. I-Pol.-663/35—Kuratorjum poleciło wszystkim Dyrekcjom i Kierownictwom szkół zwrócić specjalnej uwagi na przeciążenie młodzieży szkolnej różnego rodzaju opłatami i składkami, zarządzając jednocześnie, aby wszelkie zbiórki na cele szkolne i społeczne, choćby uzasadnione wychowawczo, miały charakter ściśle dobrowolny.

Mimo to nie wszystkie szkoły należycie zrozumiały postanowienia powyższego okólnika i w dalszym ciągu nie przeciwdziałają w dostateczny sposób przeciążeniu finansowemu młodzieży.

W związku z powyższym na podstawie okólnika Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 87 z dnia 5 października 1935 r. (I.Pol.3368/35), zarządzam, aby Dyrekcje i Kierownictwa szkół wszelkich typów oraz nauczycielstwo i organizacje współpracujące ze szkołami dokładnie przestrzegały poleceń, wydanych w sprawie składek w szkołach, a w szczególności, aby:

- 1) zawiadamiały władze szkolne o wszelkich próbach wywierania niedopuszczalnego nacisku na młodzież w kierunku zbierania od niej opłat i składek przez komitety, instytucje i organizacje społeczne,
- 2) nie podejmowały się egzekwowania od młodzieży opłat, nieprzewidzianych w odpowiednich zarządzeniach Ministerstwa.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *Dr. E. Nowicki.*

90.

OKÓLNIA KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 19.10.1935 r. Nr. II-19025/35

w sprawie planu pracy Ogniska Metodycznego j. polskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36.

Podaję do wiadomości plan pracy Ogniska Metodycznego j. polskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *Dr. E. Nowicki.*

Plan pracy Ogniska Metodycznego j. polskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36.

I. Rejon Ogniska obejmuje wszystkie gimnazja Okręgu Szkolnego Łuckiego.

Kierownikiem Ogniska jest nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. Tad. Kościuszki w Łucku Dr. Marjan Pisowicz.

II. Członkowie Ogniska tworzą następujące grupy metodyczne:

1) grupa dubieńska obejmuje nauczycieli z Dubna,

2) grupa kowelska obejmuje nauczycieli z Kowla,

3) grupa krzemieniecka obejmuje nauczycieli z Krzemieńca,

4) grupa łucka obejmuje nauczycieli z Łucka i Horochowa,

5) grupa rówieńska obejmuje nauczycieli z Równego, Ostroga, Sarni i Zdołbunowa,

6) grupa włodzimierska obejmuje nauczycieli z Włodzimierza.

Zadaniem grup metodycznych będzie:

1. Przygotowanie materiałów do dyskusji w związku z podanymi poniżej pod a) — d) tematami konferencyj Ogniska.

2. Praca nad zagadnieniami w związku z realizacją programu klasy III-ej, podanymi poniżej pod e) i b) jako tematy drugiej konferencji Ogniska.

3. Stała praca w ciągu roku nad jednym zagadnieniem, zgłoszonym przez grupę do planu pracy Ogniska na rok szkolny 1936/37.

4. Organizowanie na terenie grupy lekcji pokazowych w związku z opracowywaniem zagadnieniami i przygotowywanie komunikatów bibliograficznych na konferencji Ogniska.

Grupy metodyczne pracują w ścisłym porozumieniu z Kierownikiem Ogniska.

III. W roku szkolnym 1935/36 odbędą się dwie konferencje Ogniska:

1. w listopadzie w Krzemieńcu.

Tematy konferencji:

a) Nowsza literatura w gimnazjum,
b) Kultura i technika żywego słowa,

c) Realizacja programu w kl. I i II w zakresie lektury, ćwiczeń w mówieniu i pisaniu oraz nauki o języku;

2. w marcu w Łucku. Tematy:

d) Walka z błędami językowymi, spotykaniami u uczniów na Wołyniu,

e) Lektura większych całości w kl. III gimnazjum,

f) Charakterystyka osób jako główny ośrodek ćwiczeń w mówieniu i pisaniu w kl. III-ej.

IV. Kierownik Ogniska będzie odwiedzać w ciągu roku grupy metodyczne. Lektje Kierownika można hospitować w czwartki, piątki i soboty. Korespondencję z Ogniskiem należy uskutecznić przez kancelarję szkolną.

V. W konferencjach grup i Ogniska mogą brać udział także nauczyciele szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, przydzieleni do szkół powszechnych.

91.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 19.X.1935 r. Nr. II-1872/35

w sprawie planu pracy Ogniska Metodycznego języka francuskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36.

Podaję do wiadomości plan pracy Ogniska Metodycznego j. francuskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki.

Plan pracy Ogniska Metodycznego języka francuskiego w Łucku na rok szkolny 1935/36.

I. Rejon Ogniska obejmuje wszystkie gimnazja Okręgu Szkolnego Łuckiego.

Kierowniczką Ogniska jest nauczycielka Gimnazjum Państwowego im. Tad. Kościuszki w Łucku p. Marja Peretiatkowicz.

II. Członkowie Ogniska tworzą następujące Grupy Metodyczne:

1. Grupa łucka obejmuje nauczycieli w Łucku,

2. Grupa rówieńska obejmuje nauczycieli w Równem i Zdobunowie,

3. Grupa krzemieniecka obejmuje nauczycieli w Krzemieńcu i Dubnie.

Zadaniem Grup Metodycznych będzie:

1. Opracowywanie zagadnień, podanych poniżej jako tematy konferencji Ogniska.

2. Praca nad zagadnieniami aktualnymi w danem środowisku.

3. Wspólne omawianie wyników pracy w klasach I i II oraz projektów lekcji na najbliższy okres.

4. Wzajemne hospitowanie się i organizowanie lekcji pokazowych w związku z opracowywanymi zagadnieniami.

5. Referowanie ważniejszych artykułów z czasopism, dostarczonych przez Ognisko i przygotowywanie komunikatów bibliograficznych na konferencje Ogniska.

Grupy Metodyczne pracują w ścisłym porozumieniu z Kierowniczką Ogniska.

III. W roku szkolnym 1935/36 odbędą się dwie konferencje Ogniska:

1. w listopadzie 1935 r. w Łucku,

2. w maju 1936 r. w Krzemieńcu.

Tematy konferencji: 1) Memorowanie w nauce j. francuskiego (w listopadzie), 2) Lecture expliquée — analiza tekstu literackiego (w maju), 3) wyniki nauczania j. francuskiego w kl. I-ej oraz realizacja programu w kl. II-ej (w formie sprawozdań). Nadto program konferencji obejmuje następujące punkty: a) wykłady w języku francuskim: „Najnowsze prądy i kierunki literackie we Fracji” oraz „Polityka kolonialna Fracji”; b) komunikaty bibliograficzne.

IV. Kierowniczką Ogniska będzie odwiedzać w ciągu roku Grupy Metodyczne i poszczególnych nauczycieli. Lektje Kierowniczkę można hospitować we środy i czwartki, w innych dniach po uprzednim porozumieniu się. Korespondencję z Ogniskiem należy uskutecznić przez kancelarję szkolną.

92.

OKÓLNIK KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 18.X.1935 r. Nr. II-15198/35

w sprawie planu pracy Ogniska Metodycznego Biologii w Brześciu n/B. na rok szk. 1935/36.

Podaję do wiadomości plan pracy Ogniska Metodycznego Biologii w Brześciu n/B. na rok szkolny 1935/36.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego

(—) K. Tokarski

Naczelnik Wydziału

I.

Rejon Ogniska obejmuje wszystkie gimnazja i wszystkich nauczycieli biologji na terenie Okręgów Szkolnych Brzeskiego i Łuckiego, oraz Liceum Krzemienieckiego. Kierownikiem Ogniska jest prof. Jan Radomski.

II.

Rejon Ogniska dzieli się na następujące Grupy Metodyczne:

L. p.	Grupa	Obejmuje	Kierownik grupy
1	Brzeska	Brześć, Kobryń, Prużanę	J. Radomski
2	Białostocka	Białystok, Bielsk, Drohiczyn n/B, Grajewo, Różany-stok	J. Mizerska
3	Łomżyńska	Łomża, Ostrołęka, Ostrów M.	D. Gaskiewicz
4	Pińska	Pińsk, Łuniniec	Dr. T. Szela
5	Kowelska	Kowel, Maciejów, Włodzimierz	P. Dźwiniacki
6	Krzemień-ka	Krzemień, Dubno	St. Sanojcówna
7	Łucka	Łuck, Horochów	Dr. S. Macko
8	Rówieńska	Równe, Ostróg, Sarny, Zdołbunów	J. Panek

Grupy będą pracowały nad zagadnieniami podanymi poniżej jako tematy konferencji Ogniska. Kierownicy Grup będą zwoływali zebrania i organizowali lekcje pokazowe za pośrednictwem Dyrekcyj Zakładów. Grupy będą utrzymywały stały kontakt z Kierownikiem Ogniska.

Korespondencję Grupy będzie załatwiała kancelarja Zakładu, w którym pracuje Kierownik Grupy.

III.

Praca w Ognisku pójdzie w kierunku:

1) rozszerzenia i pogłębienia dotychczasowych osiągnięć metodycznych w zakresie realizacji programu kl. I i II;

2) przygotowania się do realizacji programu kl. IV. Praca będzie podzielona na 3 etapy, stosownie do 3 okresów konferencyjnych Ogniska.

W I okresie odbędą się 2 konferencje Ogniska: 1. konferencja w Krzemieńcu w dniach 3, 4 i 5.X.1935 r. dla nauczycieli O. S. Łuckiego. Będzie to konferencja korelacyjna, urządzona wspólnie z Ogniskiem metodycznym geografji w Krzemieńcu. Biologiczne tematy konferencji:

- 1) Korelacja biologji z geografją,
- 2) Wycieczki,
- 3) Ogród szkolny,
- 4) Hodowle zwierzęce w kl. I,
- 5) Komunikaty bibliograficzne, metodyczne, hodowlane, techniczne.

Grupy przygotowują na tę konferencję szczegółowe konkretne plany na cały rok szkolny: a) wycieczek w kl. I i II dla każdej miejscowości, z podaniem terminów, tematów, terenów

i czasu; b) prac w ogrodzie szkolnym, z podaniem organizacji, terminów i tematów.

2) Konferencja w Łomży, w dniach 14, 15, 16.X.1935 r. dla O. S. Brzeskiego. Tematy konferencji:

- 1) Ogród szkolny (łącznie z ćwiczeniami praktycznymi),
- 2) Wycieczki,
- 3) Nauczanie o zbiorowiskach roślinnych,
- 4) Las z punktu widzenia gospodarczego,
- 5) Hodowle zwierzęce w kl. I,
- 6) Komunikaty.

Grupy przygotowują konkretne plany wycieczek i prac w ogrodzie w sposób podany dla konferencji w Krzemieńcu, oraz po jednym referacie sprawozdawczym ze sposobu opracowania zbiorowiska roślinnego (las, łąka, torfowisko).

W II okresie odbędzie się 5 konferencyj dwudniowych:

- 1) W Brześciu i Prużanie, dla Grupy Brzeskiej, w styczniu 1936.
- 2) W Białymstoku i Grajewie, dla Grupy Białostockiej i Łomżyńskiej, w lutym 1936,
- 3) W Łucku i Horochowie, dla Grupy Łuckiej i Kowelskiej, w lutym 1936.
- 4) W Pińsku i Łuniniec, dla Grupy Pińskiej, w marcu 1936.
- 5) W Równem i Sarnach, dla Grupy Rówieńskiej i Krzemienieckiej, w marcu 1936.

Tematy konferencyj:

- 1) Sposoby opracowania ssaków i ptaków w kl. I.
- 2) Sposoby opracowania tematów anatomicznych i fizjologicznych w kl. II ze szczególnem uwzględnieniem roślinnych hodowli doświadczalnych.
- 3) Organizacja czytelnictwa przyrodniczego wśród młodzieży.
- 4) Organizacja pracy nad przygotowaniem do realizacji programu kl. IV.
- 5) Komunikaty.

Członkowie Grup przygotowują na te konferencje referaty sprawozdawcze z lekcji w kl. I i II oraz sprawozdania z organizacji czytelnictwa w swoich Zakładach.

W tym okresie zostanie zorganizowana w całym rejonie praca przygotowawcza do opracowania sposobów rozwiązania poszczególnych tematów z nauki o człowieku w kl. IV. Każdy członek ogniska wybierze sobie jeden temat z nauki o człowieku do metodycznego opracowania. Opracowania te będą dyskutowane na zebraniach Grup, a następnie referowane na ostatniej konferencji Ogniska w III okresie.

W III okresie odbędzie się rejonowa konferencja Ogniska w dniach 4 i 5 maja 1936. Tematy konferencji:

- 1) Wyniki konferencji Grupowych w II okresie.
- 2) Realizacja programu w kl. IV.
- 3) Bieżące tematy w kl. I i II.
- 4) Komunikaty.

IV.

Kierownik Ogniska będzie odwiedzał w ciągu roku Grupy Metodyczne i poszczególnych nauczycieli. Członków Ogniska przyjmuje kierownik we wtorki od godz. 17-19 w lokalu Ogniska, oraz w innych terminach po uprzednim porozumieniu się. Lekcje Kierownika Ogniska można hospitować po uprzednim zgłoszeniu we środy i czwartki. Korespondencję z Ogniskiem należy uskutecznić przez Kancelarię Zakładów.

V.

Kierownik Ogniska sprawuje ogólną opiekę nad praktykantami szkół średnich ogólnokształcących w zakresie nauczania biologii w Okręgu Szkolnym Brzeskim. Pozostaje on w ścisłym kontakcie z bezpośrednimi dydaktycznymi kierownikami praktyki, ustalając z nimi plan praktyki, oraz czuwając nad jej przebiegiem.

VI.

Ponadto Kierownik Ogniska będzie utrzymywał kontakt ze szkolnictwem powszechnym i zawodowym, i w razie potrzeby będzie udzielał rad i wskazówek, ustnie bądź pisemnie, nauczycielom O. S. Brzeskiego, nauczającym przyrody żywej.

93.

OKÓLNIA KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dn. 22.X.1935 r. Nr. II-19232/35

w sprawie planu pracy Samodzielnej Grupy metodycznej w Równem, spełniającej funkcje ogniska metodycznego zajęć praktycznych na rok szkolny 1935/36.

Poniżej podaję do wiadomości plan pracy samodzielnej Grupy Metodycznej, spełniającej funkcje ogniska metodycznego zajęć praktycznych w Gimnazjum Państwowym im. Tadeusza Kościuszki w Równem na rok szkolny 1935/36.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr. E. Nowicki

Plan pracy Samodzielnej Grupy Metodycznej zajęć praktycznych w Równem na rok szkolny 1935/36.

I. Samodzielna Grupa Metodyczna zajęć praktycznych w Równem spełnia funkcje Ogniska metodycznego. Siedzibą Grupy jest Gimnazjum Państwowe im. Tadeusza Kościuszki. Grupa obejmuje wszystkie państwowe i prywatne gimnazja Okręgu Szkolnego Łuckiego i Liceum Krzemienieckie. Członkami Grupy są nauczyciele zajęć praktycznych w wymienionych szkołach.

Kierownikiem Grupy jest nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. Tadeusza Kościuszki w Równem Mikołaj Żuk.

II. Praca Grupy w roku szkolnym 1935/36 będzie podzielona na dwa etapy: w pierwszym Grupa zajmie się sprawą realizacji programu klasy III-ej, w drugim opracowaniem zagadnień dotyczących organizacji i metod pracy na zajęciach praktycznych w nowym gimnazjum oraz przygotowaniem się do realizacji programu klasy IV-ej.

W związku z temi pracami odbędą się dwie konferencje metodyczne:

1. w listopadzie 1935 r., połączona z 3-dniowym kursem obróbki szkła.

Tematy konferencji:

1. Logizm form konstrukcyjnych przy projektowaniu przedmiotów ze szkła walcowego.
2. Wytyczne realizacji programu zajęć praktycznych w klasach I, II i III.

2. konferencja w marcu 1936 r.

Tematy:

1. Organizacja pracy na lekcjach zajęć praktycznych.
2. Metoda projektowania nowych form plastycznych.
3. Wyniki nauczania.
4. Sprawa realizacji programu kl. IV-ej.

III. W celu ułatwienia pracy członkom Samodzielnej Grupy Metodycznej i nawiązania ściślejszego kontaktu z Ogniskiem projektuje się utworzenie w roku szkolnym 1935/36 następujących grup lokalnych:

1. grupy kowelskiej, obejmującej nauczycieli z Kowla,
2. grupy krzemienieckiej, obejmującej nauczycieli z Krzemieńca,
3. grupy łuckiej, obejmującej nauczycieli z Łucka,
4. grupy rówieńskiej, obejmującej nauczycieli z Równego i Zdobunowa.

Zadaniem grup lokalnych będzie:

1. Opracowywanie zagadnień, wymienionych powyżej jako tematy konferencji metodycznych.

2. Organizowanie lekcji pokazowych w związku z opracowywanymi zagadnieniami oraz przygotowanie na konferencji rejonowe komunikatów bibliograficznych i krótkich sprawozdań z artykułów, umieszczonych w czasopiśmie.

Lokalne grupy metodyczne pracują w porozumieniu z Kierownikiem Ogniska (Samodzielnej Grupy Metodycznej).

IV. Kierownik Samodzielnej Grupy Metodycznej będzie odwiedzać w ciągu roku szkolnego grupy lokalne i poszczególnych nauczycieli. Lekcje Kierownika można hospitować w poniedziałki, wtorki, środy i czwartki. W tych dniach Kierownik będzie udzielać również porad.

Członkowie Grupy powinni porozumiewać się z Kierownikiem w sprawie organizowania pracowni i kompletowania pomocy naukowych.

Korespondencję z Kierownikiem należy uskuteczniać za pośrednictwem kancelarii szkolnej.

94.

OKÓLNIA KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 19.X.1935 r. Nr. II-19024/35

w sprawie podziału szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich na rejon wizytacyjne.

Poniżej podaję do wiadomości podział szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich Okręgu Szkolnego Łuckiego na rejon wizytacyjne. Podział ten obowiązuje począwszy od roku szkolnego 1935/36.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *Dr. E. Nowicki*

Podział szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich na rejon wizytacyjne.

Rejon I. Naczelnik Wydziału Kazimierz Tokarski. Rejon obejmuje następujące szkoły:

a) państwowe:

1. Gimnazjum Państwowe im. J. Słowackiego w Kowlu,
2. Gimnazjum Państwowe im. H. Sienkiewicza w Sarnach,
3. Gimnazjum Państwowe im. M. Kopernika we Włodzimierzu,

b) prywatne:

4. Gimnazjum Koeduk. z pol. jęz. naucz. Kl. Erlich w Kowlu,

5. Gimnazjum Koeduk. z hebr. jęz. naucz. Żydów. Stow. Kult.-Ośw. „Tarbut” w Kowlu,

6. Prywatne Gimn. Koeduk. Żyd. T-wa Rodz. „Oświata” w Równem,

7. Gimn. Koeduk. z hebr. jęz. naucz. Żydów. Stow. Kult.-Ośw. „Tarbut” w Równem,

8. Gimn. Koeduk. z pol. jęz. naucz. Dr. M. Starera we Włodzimierzu.

Rejon II. Wizytator Okręgowy Stanisław Kempf-Sokorski. Do rejonu należą szkoły:

a) państwowe:

1. Gimn. Państw. im. St. Konarskiego w Dubnie,

2. Filja Gimnazjum Państwowego w Horochowie,

3. Państwowe Prawosławne Semin. Duchowne w Krzemieńcu,

4. Gimn. Państw. im. Tad. Kościuszki w Łucku,

5. Gimn. Państw. im. M. Konopnickiej w Ostrogu,

6. Państwowe Seminarjum Nauczycielskie im. Komisji Edukacji Narodowej w Ostrogu,

7. Gimnazjum Państwowe im. Tad. Kościuszki w Równem,

8. Gimn. Państwowe im. A. Mickiewicza w Zdołbunowie.

b) prywatne:

9. Prywatne Gimnazjum Koeduk. Wydz. Pow. i Zarządu Miejsk. w Krzemieńcu,

10. Gimn. Koeduk. z ukr. jęz. naucz. S. Milaszkiwicza w Krzemieńcu,

11. Prywat. Koeduk. Sem. Naucz. im. H. Kołłątaja z klasami gimnazjal. w Łucku,

12. Gimn. Koeduk. z pol. jęz. naucz. M. Gliklicha w Łucku,

13. Gimn. Koeduk. z ukr. jęz. naucz. T-wa im. Łesi Ukrainki w Łucku,

14. Gimnaz. Koeduk. Rosyjskiego T-wa Dobroczyńności w Łucku,

15. Prywat. Żeńskie Seminarjum Naucz. SS. Niepokalanek w Maciejowie,

16. Gimn. Koeduk. T-wa Szerzenia Oświaty wśród Żydów w Równem,

17. Gimn. Koeduk. z ukr. jęz. naucz. T. Piekarskiego w Równem,

18. Gimn. Koeduk. Rosyjskiego T-wa Dobroczyńności w Równem.

95.

OKÓLNİK KURATORJUM OKR. SZK. ŁUCKIEGO
z dn. 18.X.1935 r. Nr. O-18801/35.
w sprawie akcji szczepień przeciwbłoniczych
w szkołach.

W związku z zarządzeniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 11 października 1935 r. Nr. I. W. F.-3333/35 — Kuratorjum podaje do wiadomości, że w roku bieżącym, podobnie jak w latach ubiegłych, w najbliższych już dniach rozpocznie się akcja szczepień przeciwbłoniczych w szkołach, prowadzona przez Ministerstwo Opieki Społecznej i podległe mu organy zdrowia.

Przypominając okólnik Ministerstwa W.R. i O. P. z dnia 23 stycznia 1930 r. (Nr. I. W. F.-7625/29) w sprawie zwalczania błonicy przez szczepienia zapobiegawcze (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1930 Nr. 2, poz. 20), polecam Dyrekcjom i Kierownictwom szkół w Okręgu ułatwić organom służby zdrowia (lekarzom powiatowym, miejskim) prowadzenie akcji szczepień przez współdziałanie w propagandzie i udzielaniu wszelkich ułatwień i pomocy na terenie szkolnym.

Dzieci, szczepione po raz pierwszy, będą podlegały dwukrotnym szczepieniom, dzieci, szczepione już w latach ubiegłych, będą tylko jednokrotnie doszczepione.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *Dr. E. Nowicki*

96.

OKÓLNİK KURATORJUM OKR. SZK. ŁUCKIEGO
z dn. 17.X.1935 r. Nr. O. H-18749/35.
w sprawie programu harcerskich kursów
instruktorskich w r. 1935/36.

Do P. P.
Inspektorów Szkolnych, Dyrekcji Szkół Średnich Ogólnokształcących, Seminarjów Nauczycielskich, Szkół Zawodowych oraz wszystkich Kierownictw Szkół Publicznych.

Celem pogłębienia treści metod i pracy wychowawczej oraz harcerskiej, Kuratorjum udzieli płatnych urlopów nauczycielom i nauczycielkom, pragnącym wziąć udział w niżej wymienionych Kursach harcerskich, zorganizowanych przez Związek Harcerstwa Polskiego

I. W szkole instruktorów wychowawczych w Nierodzimiu (poczta i stacja kolejowa Skoczów w pow. cieszyńskim) odbędą się w b.r. szkol.:

a) następujące kursy, mające na celu zapoznanie z podstawami pracy i prowadzenia gromad wychowawczych:

1) od 6 do 15 października dla Chor. Wileńskiej (O. S. Wileński) i Białostockiej,

2) od 27 października do 6 listopada dla Chor. Śląskiej (Woj. Śląskie),

3) od 10 do 19 listopada dla Chor. Wileńskiej, Poleskiej i Białostockiej (O. S. Wileński i O. S. Brzeski),

4) od 1 do 11 grudnia dla terenów, objętych działalnością K. O. P. (O. S. Wileński, Brzeski i Łucki),

5) od 19 do 29 stycznia dla Chor. Krakowskiej, Radomskiej, Kieleckiej i Zagłębiowskiej (O. S. Krakowski)

6) od 3 do 13 lutego dla Chor. Poznańskiej i Pomorskiej (O. S. Poznański),

7) od 8 do 18 marca dla Chor. Lwowskiej (O. S. Lwowski)

8) od 20 do 30 marca dla Chor. Mazowieckiej i Łódzkiej (O. S. Warszawski).

Kursy powyższe organizowane są wyłącznie dla mężczyzn. Miejsc przewidzianych na każdym kursie 20 — 25.

b) kurs dla instruktorek i opiekunek gromad wychowawczych, złożonych z chłopców w czasie od 23 do 4 marca. Przewidzianych miejsc 20—25.

c) kurs dla kierowników kolonij wychowawczych w czasie od 31 marca do 10 kwietnia. Kurs dostępny zarówno dla mężczyzn, jak i dla kobiet. Przewidzianych miejsc 20 — 25.

d) Kurs dla kierowników gromad specjalnych (przedewszystkiem dla gromad obejmujących dzieci niedorozwinięte, mogą jednak zgłosić się nań kandydaci na kierowników gromad dzieci głuchoniemych, ociemniałych, szpitalnych i sanatoryjnych). Kurs prowadzony będzie w oparciu o kolonję dzieci niedorozwiniętych w czasie od 3 do 13 maja. Przewidzianych miejsc 20.

e) konferencja kierowników (czek) gromad koedukacyjnych w czasie od 19 do 22 grudnia. Celem konferencji omówienie dotychczasowych doświadczeń i wprowadzenie uczestników w metodę badania zainteresowań dziewcząt i chłopców w wieku wychowawczym zapomocą ćwiczeń i zabaw wychowawczych,

f) kurs dla referentów wychowawczych w Komendach Hufców w czasie od 2 do 9 stycznia,

g) kurs gier i ćwiczeń wychowawczych zimowych w czasie od 2 do 9 stycznia, przeznaczony dla absolwentów kursów instruktorskich wychowawczych,

h) V ogólnopolska konferencja wychowawcza w czasie od 27 do 31 grudnia,

- i) konferencja, poświęcona sprawie wiązania nauczania szkolnego z elementami metody zachowawczej w czasie od 16 do 19 lutego. Konferencja ta przeznaczona jest dla osób imiennie zaproszonych.

Oplata za pobyt na powyższych kursach wraz z pełnym utrzymaniem wynosi 2 zł. 50 gr. dziennie. Niezarobkujący mogą uzyskać zniżki.

II. W szkole instruktorskiej żeńskiej na Buczu, poczta i stacja kolejowa Skoczów, w pow. cieszyńskim, zorganizowane będą w pierwszym półroczu b. r. szk. następujące kursy:

- a) dziesięciodniowe kursy dla podharcemistrzyń (w wyjątkowych wypadkach dla kandydatek na podharcemistrzynię, posiadających próbę na drużynową). Zadaniem tych kursów jest przeszkolenie podharcemistrzyń celem wytworzenia w organizacji żeńskiej Z. H. P. jednolitej postawy ideowej grona instruktorskiego i ujednoczenia metod i środków wychowawczych.

Kursy te zostaną zorganizowane w czasie:

- 1) od 1 do 8 października,
- 2) od 6 do 13 listopada,
- 3) od 11 do 18 grudnia.

- b) Ponadto w szkole instruktorskiej na Buczu odbędą się metodyczne kursy czterotygodniowe, prowadzone w oparciu o kolonję działwy:

- a) kurs dla drużynowych harcerek w czasie od 12 października do 15 listopada,
- b) kurs dla drużynowych zuchów w czasie od 16 listopada do 10 grudnia.

Oplata za pobyt na kursie wraz z pełnym utrzymaniem wynosi 2,50 zł. dziennie.

III. W ośrodku kształcenia starszyny harcerskiej Chorągwi Warszawskiej w Brwinowie (willa prof. Wernera) zostaną zorganizowane cztery kursy dla nauczycieli (lek) — opiekunów — drużyn, pragnących zapoznać się z celami, treścią i metodyką wychowania harcerskiego i prowadzeniem drużyny harcerskiej.

Kursy te odbędą się w czasie:

- 1) od 4 do 10 listopada,
- 2) od 12 do 19 listopada,
- 3) od 4 do 11 lutego,
- 4) od 3 do 10 marca.

Zgłoszenia na te kursy przysyłać należy drogą służbową do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Oplata za kurs wynosi 20 zł.

IV. Uczestnicy kursów, organizowanych w terminie do 15 grudnia b.r. korzystać mogą z przejazdów za zleceniami ulgowymi za opłatą

biletu według tabeli „K” na zasadzie zarządzenia P.U. W.F. i P.W. Nr. 550/490/Zaop./35.

Prośby o udzielenie urlopów należy przysyłać drogą służbową.

Jednocześnie nadmieniam, że udzielane będą urlopy przede wszystkim nauczycielom i nauczycielkom wyżej zorganizowanych szkół i to pod nieodzownym warunkiem, że w szkole, w której urlopuje się nauczyciela (lęk), da się przeprowadzić bez trudności zorganizowanie nauki w zastępstwie urlopowanego.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) K. Tokarski
Naczelnik Wydziału

97.

OKÓLNIA KURATORJUM O. S. ŁUCKIEGO

z dnia 5.X.1935 r. Nr. O-17710/35

w sprawie medalu pamiątkowego XV-lecia odzyskania morza.

Pragnąc upamiętnić XV rocznicę odzyskania przez Polskę wolnego dostępu do morza, oraz w związku z pierwszą zaoceaniczną podróżą statku motorowego „Piłsudski”, który w dniu 15 września b. r. rozpoczął normalny rejs na linii Gdynia-New York, Zarząd Główny Ligi Morskiej i Kolonjalnej wybił pamiątkowy medal w/g projektu Profesora Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie Tadeusza Breyera.

Medal ten został artystycznie wykonany w brzozi przez Mennicę Państwową.

Cena za sztukę wynosi 2 złote. Dochód ze sprzedaży medalu przeznaczony jest w całości na zasilenie prac programowych Ligi Morskiej i Kolonjalnej.

Intencją Zarządu Głównego Ligi Morskiej i Kolonjalnej jest umożliwienie nabycia tego medalu przez najszerszy ogół obywateli, przy czym sam medal — będący niewątpliwie dla każdego nabywcy miłą pamiątką — traktuje Liga jako trwały środek propagandy spraw morskich i kolonjalnych, oraz jako środek umożliwiający zdobycie funduszy na ekspansję polską na terenach zamorskich.

W związku z powyższym i na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16 września r. b. Nr. I.Pol.3069/35 gorąco zachęcam Nauczycielstwo i szkoły do nabywania medalu pamiątkowego XV-lecia odzyskania morza oraz do należytego zainteresowania młodzieży szkolnej akcją Ligi Morskiej i Kolonjalnej.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. E. Nowicki

98.

KOMUNIKATY

X-ty Kurs p. t. „Alkoholizm i jego zwalczanie”.

Z inicjatywy Ministerstwa Opieki Społecznej (Departament Służby Zdrowia), Państwowa Szkoła Higjeny w porozumieniu z Towarzystwem „Trzeźwość” organizuje w dniach 2-7 grudnia b. r. X-ty Kurs p. t. „Alkoholizm i jego zwalczanie”.

Program kursu obejmuje następujące zagadnienia: rola i znaczenie napojów alkoholowych w gospodarstwie narodowym; wpływ alkoholu na organizm ludzki, na charakter, na stosunki społeczne i zdrowotność publiczną; systemy walki z alkoholizmem oraz zagadnienie alkoholizmu na terenie międzynarodowym.

Wykłady odbywać się będą codziennie w godzinach 9-14 i 16-19 w gmachu Państwowej Szkoły Higjeny. Kurs jest bezpłatny, wpisowe wynosi 4 złote.

Dla pewnej liczby słuchaczy Departament Służby Zdrowia Ministerstwa Opieki Społecznej przeznaczył stypendja w wysokości 50 zł., a Państwowa Szkoła Higjeny zarezerwuje miejsca w swej Bursie za opłatą 4 zł. dziennie (mieszkanie i utrzymanie).

Podanie o stypendjum, jak również o miejsce w bursie, składać należy do dnia 22.XI. r. b. włącznie. Do podania dołączyć należy krótki

życiorys z podaniem dotychczasowej działalności społecznej.

Kandydaci zostaną zawiadomieni o przyjęciu na kurs i przyznaniu stypendjum przed dniem 30.XI. r. b.

Wszelkich wyjaśnień udziela i zgłoszenia przyjmuje Sekretarjat Kursu — Państwowa Szkoła Higjeny — Warszawa, Chocimska 24.

Monografia Statystyczno-Gospodarcza Województwa Lubelskiego.

Ukazało się wydawnictwo p. t. „Monografia statystyczno-gospodarcza województwa lubelskiego” Tom I — zagadnienia podstawowe. Lublin 1932 r.

Monografię tę Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdziło do użytku szkolnego jako książkę pomocniczą dla nauczycieli wszelkich typów szkół, szczególnie na terenie okręgu szkolnego lubelskiego.

Cena Tomu I Monografii wraz z mapą została dla nauczycieli niższa do 5 zł.

Zamówienia przyjmuje Administracja Lubelskiego Dziennika Wojewódzkiego w Lublinie, ul. Niecała Nr. 14. Należność wpłaca się do P.K.O. na konto Nr. 100.200.

99.

WYDAWNICTWA ZALECONE

„Opowiadania z życia Skauta Naczelnego”.

E. Sk. nakładem „Na Tropie”. Katowice, 1935 r. Cena 1 zł.

Próby harcerskie wymagają od młodzieży znajomości życiorysu Baden Powella, jednak dotąd brak było wydawnictwa, poświęconego Twórcy Skautingu. Stow. zarejestr. „Na Tropie” umożliwiło szerokiej masie młodzieży poznanie sylwetki Twórcy organizacji skautowej przez wydanie ostatnio książki p. t. „Opowiadania z życia Skauta naczelnego”. Książka ta zawiera opis barwnego, pełnego emocjonujących przygód i wesołych epizodów życia Badena Powella. Czytelnik z wielkim zainteresowaniem śledzi niebывale urozmaicone życie Naczelnego Skauta, jego młode lata spędzone w szkole w Anglii, jego karierę wojskową, która zaczyna się od wyjazdu do Indji Angiel-

skich, a poprzez wojny w Afryce z Tubylcami i Boerami prowadzi go na najwyższe szczeble kariery wojskowej. Po wystąpieniu z wojska gen. Baden Powell poświęca się zupełnie tworzeniu skautingu i pracy społecznej na tem polu. Książka napisana w sposób swobodny i z humorem zainteresuje każdego czytelnika, a w szczególności młodzież harcerską i jej wychowawców. Tekst ilustrowany jest oryginalnymi rysunkami Baden Powella.

„Dokąd zdążamy”.

Część I. Dr. Michał Grażyński, Przewodniczący Z. H. P. Nakładem „Na Tropie”. Katowice, 1935 r. — Cena zł. —,80 gr.

Siedem krótkich zwartych rozdziałów składa się na treść tej książki. Wytyczają one w sposób jasny i porywający drogi pracy pro-

gramowej Harcerstwa Polskiego. Naczelnym hasłem tej pracy, to służba Polsce, służba, na której zasadza się honor harcerski. Służba ta polega na budowaniu w rzetelnej i ofiarnej, a radosnej przytem pracy wielkości Polski w materialnym i moralnym sensie. Żeby jednak wielkość Polski budować, trzeba sobie zdawać sprawę z tego, jaką ta Polska ma być, jakim ma być człowiek-obywatel — najistotniejszy składnik narodu. Dr. Michał Grażyński określa w swych zwięzłych gawędach zarówno tę Polskę w przyszłości, jak i człowieka, którego Ojczyźnie ma dać Harcerstwo, obdarzone przez autora mianem „awangardy polskiej armji pracy”. Książka „Dokąd zdążamy” budzi szlachetną ambicję wypracowania wielkości i mocy Polski oraz wskazuje drogi tej pracy. Jest to bodaj pierwsza publikacja, która zawiera zwięzły, lecz przekonujący program pracy dla Państwa, godny realizacji nietylko przez Harcerstwo, ale przez cały Naród.

„Krağ Rady” — Aleksander Kamiński.

Nakładem „Na Tropie”. Katowice, 1935 r.
Cena 4 zł.

„Krağ Rady” jest trzecim tomem trylogji zuchowej A. Kamińskiego. W I-szym tomie p. t. „Antek Cwaniak” — autor zapoczątkowuje akcję zuchową wprowadzeniem w treść i w metodę zabaw i zbiórek zushowych; 2-gi tom p. t. „Księga Wodza Zuchów” jest zbiorem licznych ćwiczeń i zabaw zuchowych. Wreszcie autor dla wyczerpania tematu wydał ostatnio „Krağ Rady”, aby wykazać, czego się po zabawach zuchowych spodziewać należy, jakich szukać sposobów, aby wyciągnąć z nich maksimum pożytku. Autor zdobył bardzo bogate

doświadczenie, prowadząc od wielu lat liczne kursy zuchowe.

Wszystkie swe spostrzeżenia i dorobek pracy tych Kursów umieścił w „Krağ Rady”, który jest bogatym zbiorem gawęd dla instruktorów zuchowych i omawia zasadnicze problemy zuchowania. „Krağ Rady” pisany jest z właściwą A. Kamińskiemu werwą i temperamentem, to też zaciekawia czytelnika i do ostatniej strony utrzymuje go w napięciu tego zainteresowania.

„Gospodarstwo obozowe”.

Stow. zarejestr. „Na tropie”, Katowice, 1935 r. Cena zł. —,90 gr.

Autorkami „Gospodarstwa Obozowego” są harcerki-seminarzystki z Państwowego Seminarjum Nauczycielek Gospodarstwa, kierowanego przez p. Anielę Komarnicką, która jest zarazem kierowniczką zespołu redakcyjnego książki.

Książka ta poświęcona jest wszystkim gospodyniom i gospodarzom obozów; ma na celu ulżyć ich kłopotom i troskom w prowadzeniu gospodarstwa obozowego. „Gospodarstwo Obozowe” zawiera bogaty materiał w zakresie odżywiania drużyn na wycieczkach i obozach dwutygodniowych, jadłospisy mięsne i jarskie, wskazówki do wykonania jadłospisów, urządzania spiżarni na obozie, badanie produktów, poucza o oszczędności paliwa i pionierce gospodarczej i wskazuje wiele rzeczy niezbędnych przy obozowaniu, a nabytych długim doświadczeniem. Już sam fakt, że autorkami są słuchaczki Szkoły Nauczycielek Gospodarstwa gwarantuje nam jej fachowość i praktyczność.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

ANNA TURKÓWNA
Sarny
Gimnazjum Państwowe

Metody pracy domowej ucznia.

Referat wygłoszony na rejonowej konferencji wychowawczej dyrektorów i nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich w Sarnach, w dniu 13/IV.35 r.

1. Świat i życie wymagają dziś ludzi, którzyby umieli pracować. Z oburzeniem patrzemy na tych, którzy tracą czas nadaremnie lub powodują stratę czasu innych. Życie dzi-

siejsze posuwa [się] naprzód w tak szalonym tempie, że odrzuca wszystkich, którzy zbyt wolno myślą lub nieintensywnie pracują. W szkołach i na uniwersytetach amerykańskich uczy się dziś młodzież metod należytej organizacji pracy i to nietylko w zakresie zdobywania wiedzy, ale także w każdej dziedzinie życia. U nas naogół jest rzeczą znaną, jak mało szanuje się czas klienta w sklepie czy hotelu, jak trzeba czekać długimi nieraz kwadransami na zamówioną potrawę w restauracji. Nielepiej ma się również sprawa w dziedzinie metody pracy naukowej.

Uczeń szkoły tradycyjnej posiadał nie-

wątpliwie duży zasób wiedzy, która czyniła go — zdawałoby się — przygotowanym do studjów wyższych. Jak zatem należy sobie tłumaczyć fakt, że tyle młodzieży uniwersyteckiej na pierwszym roku studjów nie umiało i dziś niejednokrotnie nie umie przystosować się do metod samodzielnej pracy.

Trudności polegały na tem, że uczeń w szkole osiągał wprawdzie wiedzę, ale raczej metodą pamięciową, która nie rozwijała jego sił twórczych i czyniła zeń stale istotę odbierającą, przyjmującą często bez zastrzeżeń twierdzenia nauczycieli czy starszych.

Radosną, twórczą pracę, samodzielne dochodzenie do wniosków, stawianie młodzieży wśród mnóstwa sytuacji i zagadnień — wszystko to, co tworzy duchowość i charakter człowieka — lekceważyła szkoła tradycyjna. Na tem tle dochodziło do okropnych zawodów, kiedy t. zw. dobrzy uczniowie, wchodząc w życie, załamywali się pod naporem nowych zjawisk i okoliczności. Z wielkim trudem dochodzić musieli do przekonania, że samo zapamiętanie nie daje jeszcze wykształcenia, które nie polega na zachowaniu stosunków i zjawisk w pamięci, ale na psychicznym i umysłowym przygotowaniu do życia i czynnym ustosunkowaniu się do świata otaczającego.

Jeżeli jednak z dawnej szkoły wychodzili dzielni i twórczy ludzie, możemy to przypisać albo szczęśliwemu zbiegowi okoliczności w otoczeniu pracownika, albo sile twórczej natury, która nie pozwoliła się całkowicie ujarzmić nawet najgorszym metodom.

Jednakże przy takim systemie pracy marnowało się wiele sił zupełnie niepotrzebnie.

W Polsce Odrodzonej, jak wogóle w świecie powojennym, zerwano z dawną metodą uczenia się napamięć. Stworzono wzorowe szkoły i wykształcono nauczycieli, którzy uśmiechali się pobłażliwie na wzmiankę o dawnej metodzie paznokciowej, albo o wykładzie uniwersyteckim w szkole średniej.

Pisze się dziś grube tomy na temat dydaktyki poszczególnych przedmiotów i stale słyszy się głosy o tem, jaką metodą należy prowadzić lekcję szkolną, aby zmusić uczniów do myślenia i zapobiec bierności w klasie. Patrząc na dzisiejszą pracę w szkole, musi się niewątpliwie przyznać, że znikła zupełnie ze szkoły tradycyjna nuda, że wzrasta wśród uczniów zainteresowanie i aktywność w czasie lekcji. W celu wyzyskania aktywności ucznia, posuwano się nieraz za daleko, uznając możliwość dojścia do wszystkich dóbr duchowych drogą pracy warsztatowej. Czemuż w takim razie należy sobie wytłumaczyć fakt, że wysiłki nauczyciela, którego lekcje są pod wzglę-

dem metodycznym bez zarzutu, tak małe przynoszą wyniki?

Musimy sobie uświadomić, że dotychczas zasadniczą uwagę zwracamy na to, jaka jest metoda pracy nauczyciela, nie zaś metoda pracy ucznia. Nawet psychologia współczesna zajmowała się obszernie zagadnieniem, czy metody pracy nauczyciela w nowoczesnej szkole odpowiadają psychice ucznia. Tymczasem obok poprzedniego zagadnienia, ważniejszą jest odpowiedź na pytanie, czy uczeń zdobył w szkole metodę, któraby mu pozwoliła na samodzielne wykonanie pracy w domu, bez kierownictwa nauczyciela.

Zagadnienie to znajduje wyraz w usiłowaniach dydaktyków amerykańskich, a przejawia się w koncepcji t. zw. „nauki pod kierunkiem”. Bardzo często jednak zamykamy książkę, traktującą o takim temacie, stwierdzając, że w naszych warunkach nie może być mowy o zrealizowaniu tej koncepcji w stu procentach.

Naogół nie wiemy, jak się nasza młodzież uczy w domu, bo w szkole pytamy o wyniki, nie zaś metody pracy. Co więcej, młodzież tak zupełnie nie jest wdrożona do myślenia o tem, jak wykonuje pracę, że nie umie nieraz odpowiedzieć na takie pytanie. Często zdarza się słyszeć odpowiedź ucznia: „Jak pracowałem nad zadaniem? — siadłem i napisałem”.

Żądamy od uczniów, aby nauczaniu odpowiadało uczenie się. Musimy również nauczyć ich tego, że są metody pracy domowej i że jak sposoby nauczania zmieniają się zależnie od materiału, tak winny się zmieniać metody uczenia się. Musimy uczniom uświadomić, że takie ustosunkowanie się do pracy jest wynikiem olbrzymich zmian, jakie zaszły w świecie. Dawniej zawód przechodził z ojca na syna, a na stanowiskach naczelnych znajdowali się nieraz ludzie najbardziej ustosunkowani. Dziś elitę stanowią ludzie zdolni i umiejący pracować. Trzeba uświadomić młodzieży fakt, że organizacja pracy, to rzecz naukowa i że bez metody niema mowy o trwałym wykonywaniu nawet genialnych założeń.

Czyż nie możnaby postawić zasady, że stworzymy istotną szkołę twórczą, jeśli punkt ciężkości zainteresowań przeniesiemy z metod nauczania na metody uczenia się?

Chodzi o wytworzenie zdolności pogłębiania wiedzy i zastanawiania się nad problemami. Trzeba uświadomić uczniom, że „wiadomości można gromadzić lub je zdobywać i że większe jest znaczenie zdolności rozumowania, umiejętności korzystania ze źródeł, niż samych wiadomości” (Ziemnowicz).

Według Kerschensteinera „przyszły czło-

wiek powinien posiadać zdolność do pracy, odczuwać jej potrzebę, radować się nią i mieć dla niej szacunek. Pojęcie nowej szkoły zawiera samodzielność, aktywność, twórczość, w przeciwstawieniu do bierności, przymusu i bezczynności. Najważniejszy moment tkwi w samodzielnej pracy, w odnajdywaniu sił do niej, oraz odpowiedzialności za pracę.

Do aktywności należy powołać wszystkie siły duchowe ucznia: rozum, fantazję, zmysły, instynkty, intuicję, a przede wszystkim musi się w nim budzić wola. Te wszystkie objawy tworzą całość, którą nazwać można przeżyciem. Daje ono uczniowi radość i zadowolenie, gdyż jest oparte na dążeniu do samodzielnego wykonywania pracy”.

Zadaniem naszym będzie uświadomienie uczniowi wartości wiedzy, zdobytej drogą należytego samokształcenia. Młodzież musi wiedzieć, że istnieją dobre i złe metody pracy i chcieć wybrać w czasie pracy domowej sposób najlepszy i dla danej jednostki najbardziej odpowiedni.

Jeżeli uczniowie zrozumieją, że nauczycielowi zależy bardziej na tym, jak doszli do wyników, niż jakie są wyniki pracy, napewno zwrócą bacniejszą i krytyczną uwagę na metodę swej pracy. Zniknie wówczas ciekawe, a smutne zjawisko, że na zapytanie nauczyciela uczeń coprędzej stara się pochwalić wynikami, a o metodzie pracy mówi niechętnie i ze zdziwieniem, jakby nauczyciel mieszał się do nieswoich, zupełnie prywatnych spraw ucznia.

Szkola nowoczesna rozmaicie stara się rozwiązać kwestję pracy ucznia. Były prądy, dążące do wykonywania wszelkiej pracy, związanej z materiałem naukowym, wyłącznie w szkole. Dziś nowe programy określają bardzo wyraźnie zakres pracy domowej i jej istnienie w zakresie poszczególnych przedmiotów.

I tak najwięcej pracować będzie uczniów w domu nad j. ojczystym i językami obcymi, mniej nad matematyką, jeszcze mniej nad przyrodą i fizyką, grupa zaś przedmiotów technicznych i wychowania fizycznego nie będzie wogóle wymagać pracy domowej ucznia.

Wobec tak zdecydowanego i jasnego stanowiska programów zagadnienie metod pracy domowej ucznia staje się palące i wysuwa się na pierwszy plan oraz musi się stać przedmiotem rozpatrywań i badań zarówno nauczycieli, jak uczniów.

W odróżnieniu od innych zagadnień dydaktycznych, które częstokroć rozwiązuje jeden nauczyciel w zakresie swego przedmiotu, wyjaśnienie sprawy metod pracy domowej ucznia

musi być dokonane przez wszystkich nauczycieli całej szkoły. Chodzi o stworzenie w sprawach metod wspólnego frontu oraz o ujednostajnienie sposobu postępowania. Wysiłki pojedynczych nauczycieli w tym kierunku mogą co najwyżej doprowadzić do udoskonalenia metody w zakresie jednego przedmiotu, ale nie wpoją w ucznia przekonania, że sprawa metody nieodzowna jest przy każdej pracy.

Zagadnieniem pracy domowej ucznia zainteresowało się grono gimnazjum sarneńskiego przed paru laty, przy sposobności omawiania książki Hall-Quest'a. W roku bieżącym próbowaliśmy opracować zagadnienie metod systematycznie.

Rozumiemy dokładnie, że metody pracy ucznia, jak i każdego osobnika, zależą w wielkiej mierze od środowiska domowego, usposobienia i temperamentu ucznia. Dlatego też parokrotnie w latach ubiegłych zagadnienia te stanowiły przedmiot naszych rozważań. W roku bieżącym powtórnie zdaliśmy sobie sprawę z całości zagadnienia (referat) i wówczas można było przystąpić do pracy badawczej.

Nie poprzestając na zwiedzaniu stancji i indywidualnych rozmowach z uczniami na temat pracy, przeprowadzono ankietę, której najważniejsze działy traktowały: o warunkach pracy domowej, przygotowywaniu lekcji i pracach organizacyjnych.

Wynikiem ankiety były wnioski praktyczne grona, dotyczące prac, związanych z zadaniem, planem lekcji, stworzeniem uczelni i udostępnieniem pracowni popołudniu.

Przekonano się, że uczniowie wolą pracować w domu, niż w szkole, samotnie, niż grupowo, że warunki domowe są naogół dobre, ale czasem pozostawiają dużo do życzenia.

Wreszcie przekonano się, że plan dnia ucznia i metody pracy domowej noszą na sobie piętno przypadkowości, często nieumiejętne rozłożenie pracy.

Wyłoniła się konieczność przeprowadzenia pogadarek wychowawczych z uczniami na temat warunków i sposobów pracy domowej. Celem zapobieżenia chaotyczności zajęć, ułożono wzorowy plan dnia z uwzględnieniem warunków, czasu i sposobu pracy. Plan ten podano do wiadomości uczniów, a każdy z nich na tle ogólnym miał opracować dla siebie plan indywidualny.

Wychodząc z założenia, że błędne metody pracy są często winą środowiska, w którym uczeń wzrasta, a zwłaszcza rodziców, względnie korepetytorów, przeprowadzono również pogadankę z rodzicami, w czasie której usiłowano oświetlić wyniki ankiety, i stwierdzono,

że rodzice muszą się interesować sposobami pracy dziecka.

Rodzice powinni o tym wiedzieć, że sposób uczenia się dziecka musi pozostawać w związku z jego typem wyobraźniowym i że trzeba mu pracę w tym kierunku ułatwić przez stworzenie odpowiednich warunków (na przykład danie możliwości uczenia się głośno dziecku, które jest typem ruchowo-słuchowym).

Drugą bardzo poważną wspólną troską była powierzchowność i dorywczość pracy dziecka, które trzeba konsekwentnie przyzwyczajać do spełniania równocześnie jednej tylko czynności i ekonomii czasu (guzdralstwo).

Współpraca ze strony domu może również wystąpić bardzo silnie, jeśli rodzice będą w każdej pracy przestrzegać planu i jeśli w otoczeniu dziecka każda czynność będzie przemyślana i przewidziana. Trudno żądać skupienia i powagi pracy od dziecka, które wzrasta w zgiełku i wem i wiecznie nie mając czasu otoczeniu. Nie dziw też, że nie mają pojęcia o dzisiejszym sposobie prac szkolnych ci rodzice, którzy nigdy nie próbowali rozwiązać z dzieckiem zadania, siąść przy niem w okresie pracy i przeżyć wraz z uczniem jego troski metodyczne, czy techniczne. Rodzice nie wiedzą niejednokrotnie o tem, że nauczyciel udziela na lekcji wskazówek, dotyczących pracy, że i poza lekcją gotów jest zawsze udzielić informacji uczniowi, który nie umie zabrać się do wykonania pracy.

Zdarza się niejednokrotnie i w dzisiejszych stosunkach szkolnych, że zadawanie stanowi mały, końcowy urywek lekcji tuż przed dzwonkiem lub nawet po dzwonku na przerwę. Trzeba uświadomić sobie bardzo wyraźnie, że lepiej nie zadać, nie wyczerpać materiału, nie osiągnąć pełnych wyników, aniżeli dać uczniowi do wykonania pracę pod jakimkolwiek względem niejasną. Żądamy dziś od otoczenia starszego, a także młodzieży, jasnych, logicznych wypowiedzeń i sprecyzowania swego stanowiska, uczniowi zaś dajemy nieraz pracę bez zakreślonych granic, sformułowaną mgliście.

Metodyczność uczenia się musi się zacząć od metodyczności zadawania. Naogół biorąc praca domowa ucznia powinna stanowić taki typ, który już poprzednio w czasie lekcji dokładnie opracowano pod kierunkiem nauczyciela i ustalono w zakresie danego typu metodę postępowania.

Sami z własnego doświadczenia pamiętamy może straszne chwile, spędzone nad wierszem łańskim, kiedy nauczyciel, zupełnie nie omawiając w klasie sposobu pracy, rzucił mimochodem: spróbujcie to przeczytać. Bezce-

lowa, nieproduktywna praca i poczucie krzywdy. To samo możnaby zastosować do każdego zadania matematycznego, w którym jest błąd, więc „wyjść” ono nie może.

Nawet przeciwieństwo metody paznokciowej: samodzielna praca na podstawie źródeł — może dać fatalne wyniki, jeśli uczniom nie podano bibliografji, nie wskazano strony książki, jeśli kazano pracować, a nie dostarczono materiału, jeśli temat nie został podyktowany, a sposób pracy dokładnie omówiony w klasie. W związku z pracą domową ucznia pozostaje jeszcze konieczność zachęcenia uczniów, by w każdej wątpliwej sprawie zwracali się do nauczyciela. W tym celu warto nawet wyznaczyć specjalną godzinę porad, w czasie których udzielałoby się także informacji korepetytorom, celem uniknięcia dwutorowości metody. W gimnazjum naszym wyznaczono takie godziny. W związku z pracą domową trzeba uczniów zainteresować tematem oraz wskazać zalety właściwej metody.

Należyte zadawanie jest niewątpliwie wstępem do wytworzenia w uczniach poszanowania pracy i metody pracy.

Aby jednak wciągnąć uczniów w tryb metodycznej pracy, trzeba samemu orjentować się, jakie są jej typy w zakresie poszczególnych grup przedmiotów i badać teoretycznie i doświadczalnie, jakie najlepsze metody winno się w zakresie danego typu zastosować. Stanowiło to temat pracy komisji humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej oraz Rady Pedagogicznej w naszym gimnazjum. Konieczne są także w tym wypadku lekcje próbne. Istotą takich lekcji winno być stosowanie metod pracy domowej ucznia w zakresie danego typu. Rola nauczyciela w czasie lekcji tego rodzaju musi ograniczyć się do przyglądania się pracy uczniów i ewentualnie udzielania pewnych wskazówek. Część lekcji winna być poświęcona wynikom. W czasie sprawdzania pracy trzeba ustawicznie odwoływać się do wskazówek, czy były one istotnie wyzyskane przez młodzież.

Trzeba konsekwentnie zaprawiać uczniów do tego, by przed rozpoczęciem pracy zdawali sobie z tego sprawę, co zadane, czy i jakich potrzeba podręczników, jaką trzeba posługiwać się metodą i jakim rozporządza się czasem. Trzeba również uświadomić uczniowi, że na tle reguł ogólnych musi on sam stworzyć sobie metodę własną, która będzie dobrą, jeżeli w sposób samodzielny i szybki dojdzie do jak najlepszych wyników. Trzeba również zaznaczyć uczniom z tem, w jakim zakresie czynna jest przy nabywaniu wiedzy intuicja, a w jakim rozum.

Zrozumienie ważności metody musi się wpać w ucznia ustawicznie; trzeba jeszcze dodać, że przy usilnych staraniach można dojść do takiego stanu, aby uczniowie w ciągu pracy powoływali się na metodę. Dotychczas uczeń uważał metodę w nauce, względnie jej brak, za swą osobistą własność, a częstokroć właśnie dlatego nie chciał mówić o sposobie pracy, że żadnej metody nie miał. Kierowała nim obawa, że nauczyciel dojrzy tysiączne, nieraz nieuczciwe kombinacje, których celem była nie jakakolwiek metoda lub rzetelna praca, ale dobra odpowiedź bez przygotowania.

Bardzo słusznie wyraził się w „Bezgrzesznych latach” Makuszyński, że gdyby uczeń chciał poświęcić tyle trudu i pracy nad lekcją, ile poświęca wykłamywaniu się od niej, wykonałby swój przydział doskonale. Nie można się dziwić, że uczeń nie zdawał sprawy z metod pracy, nie dbał o nie, jeżeli szkoła o to nie pytała, ale żądała tylko wyników.

Dlatego też dzisiaj, kiedy chcemy uświadomić młodzieży konieczność i ważność metody, musimy dać uczniom do zrozumienia, że ważny jest dla nas nie tylko moment syntezy, ale i „czarna robota” w postaci wykonywania działań, zbierania materiałów, robienia notatek t. zw. „na brudno” i t. d. Uczeń narazie stale podsuwa nauczycielowi czystopis pracy, ostateczne rozwiązanie. Moment ostatecznego wykończenia pracy jest oczywiście ogromnie ważny, ale może on być wynikiem albo: błędnej, względnie zgoła niecelowej metody — a wtedy traci wiele na wartości, albo też wykonana praca stała się właśnie dzięki należytemu sposobom, momentem twórczym w życiu osobnika.

Istnieje pewien sprawdzian, czy uczniowie zdobyli należytą metodę. Jest przecież faktem, że samokształcenie nie kończy się w szkole średniej. Uczniowie otrzymują w niej przygotowanie do takiej formy pracy, którą posługiwać się będą przez całe życie, bez względu na to, czy oddadzą się w przyszłości pracy naukowej, czy też zajdzie potrzeba uzupełniania zawodowych wiadomości i umiejętności. Jeżeli zatem uczniowie po opuszczeniu szkoły potrafią umiejętnie i stale uzupełniać swe wykształcenie, będzie to najlepszym dowodem, że szkoła dała im metodę pracy. Co więcej — nawyk metodyczności, która polega na należytej organizacji pracy, winien przeniknąć całego człowieka i wszystkie jego poczynania.

Doszliśmy w ciągu licznych konferencji w gronie naszego gimnazjum do wniosku, że typy pracy w zakresie poszczególnych przedmiotów są bardzo liczne, a w związku z tem

pojawia się konieczność formułowania z uczniami zasad pracy w zakresie każdego typu. Wprawa w zakresie danego typu oraz wnioski ostateczne zjawiają się w ciągu pracy.

Nie możemy oczywiście w tej chwili omawiać wszystkich rodzajów prac; zajmiemy się najbardziej zasadniczymi i typowymi. Główną zaś podstawą wyróżnienia będzie fakt, czy dany typ pracy powtarza się także w zakresie innych przedmiotów, względnie grup przedmiotów. W ciągu rozważań będziemy brać pod uwagę te typy i metody pracy, które łączą się z t. zw. uczeniem się czynnym. W zakresie uczenia się biernego wystarczy, jeżeli nauczymy uczniów patrzeć i słyszeć, zapamiętywać lub zapominać o wrażeniach, oraz segregować je na ważne i nieważne już w momencie pojawiania się ich w świadomości. Trzeba również zwrócić uwagę młodzieży, jak wiele kwestyj dokonywa się w nas i krystalizuje automatycznie, w okresie przerw w myśleniu świadomym lub w czasie zmiany pracy. Z tem łączy się również sprawa racjonalnego snu, jako jednej z zasad pracy umysłowej.

Próbowałam ustalić najważniejsze typy prac wspólne dla większej ilości przedmiotów bez względu na wydziały. Do takich prac należą niewątpliwie:

- 1) Prace piśmienne i notatki.
- 2) Opracowywanie referatów.
- 3) Przygotowanie się do egzaminów. Powtarzanie.
- 4) Lektura uzupełniająca.
- 5) Korzystanie z podręcznika.

W zakresie nauk mat.-przyrodniczych należy jeszcze podkreślić wypracowywanie zadań rachunkowych (nie tylko piśmienne, ale i ustne).

W zakresie nauk humanistycznych znajdzie się więcej typów pracy domowej wspólnych dla kilku przedmiotów, np.:

- 1) Uczenie się na pamięć (prócz filoz.).
- 2) Streszczenie ustne — robienie planu.
- 3) Opracowanie jednego zagadnienia.
- 4) Uczenie się gramatyki.
- 5) Uczenie się słówek w j. łacińskim i bogacenie słownictwa w jęz. obcych.

Według Ziemiowicza zasadniczo metody uczenia się (jak i nauczania) dadzą się sprowadzić do obserwacji zjawisk konkretnych (przyroda, fizyka, chemia, geografia, j. obce na niższym stopniu) i obserwacji zjawisk duchowych (literatura, historia, matematyka, logika). W pierwszej grupie praca domowa będzie tylko utrwaleniem i wprawą; nie można zadać nowej lekcji do domu. W drugiej grupie praca domowej musi być więcej i można niejednokrotnie dać uczniowi do przemyślenia

nowe zupełnie zagadnienie w zakresie znanego typu pracy. Prace piśmienne uczniów mogą mieć bardzo różnorodny charakter, zależnie od przedmiotu i typu pracy. Może to być rozwiązanie równania w matematyce, zadanie rachunkowe w fizyce, charakterystyka, opis czy rozprawka w zakresie języka polskiego, względnie języków obcych i t. d.

Spróbujmy zestawić niektóre typy prac w dziedzinie nauk mat.-przyrodniczych i humanistycznych:

Rozwiązanie zadania rachunkowego z matematyki czy fizyki, obok opracowania zagadnienia na podstawie lektury.

1) Rozwiązywanie zadań rachunkowych z matematyki czy fizyki będzie mieć następujący przebieg:

- a) Z demonstrowanie założenia.
- b) Zastanowienie się nad założeniem i sporządzenie rysunku.
- c) Planowanie rozwiązania.
- d) Szkic rozwiązania.
- e) Właściwe rozwiązanie.
- f) Sprawdzenie rozwiązania.

2) Opracowanie streszczenia, czy zagadnienia na podstawie lektury w przedmiotach humanist.:

- a) Dokładne zapoznanie się z tekstem.
- b) Wyróżnienie rzeczy ważnych od nieważnych (ewentualnie sporządzenie planu).
- c) Właściwe rozwiązanie zagadnienia.

Sprawdzenie może nastąpić tylko w zestawieniu z rzeczywistością lub w porównaniu z tekstem.

Spróbujmy zastanowić się jeszcze nad tem, jakie wskazówki winien otrzymać uczeń, mający korzystać z podręcznika. Wiemy dziś wszyscy o tem, że podręcznik jest bardzo ważną pomocą naukową, jako ekstrakt wiadomości zasadniczych, potrzebnych uczniowi na danym poziomie.

Przy korzystaniu jednak z podręcznika uczeń musi otrzymać różne wskazówki w zakresie poszczególnych przedmiotów. Przypuśćmy, że lekcja jest należycie zadana i trzeba ją odrobić przy pomocy podręcznika. Jeśli to będzie nauka geometrii, uczeń powinien:

- 1) Przeczytać urywek.
- 2) Przeczytać powtórnie i zrobić rysunek.
- 3) Powtórzyć rozumowanie samodzielnie.
- 4) Powtórzyć rozumowanie, rysując z pamięci.

Przy nauce fizyki uczeń może opracować ustęp z podręcznika dla utrwalenia materiału; opracować nowe zagadnienie na podstawie podręcznika; powtórzyć większy materiał.

W zakresie nauk matem.-przyrodniczych oraz gramatyki podręcznik służy zasadniczo do ugruntowania i utrwalenia wiadomości nabytych w szkole.

Najważniejsze zasady korzystania z podręcznika możnaby (w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych) sprowadzić do następujących reguł:

1) Uświadomienie sobie zagadnienia, ewentualnie odtworzenie toku lekcji na podstawie podręcznika.

2) Wyszukanie argumentów, względnie przykładów na twierdzenie na podstawie podręcznika.

3) Uporządkowanie argumentów w nauce przyrody. Wyszukanie wzoru, twierdzenia, danych liczbowych (w fizyce).

4) Sporządzenie rysunków i sprawdzenie wyników w fizyce.

Dokonałszy tego zestawienia nie poto, aby dawać jakieś absolutnie pewne wskazówki, ale aby wykazać, że w zakresie podobnych nawet z imienia typów pracy spotykamy znaczne różnice i niezliczone wprost odmiany, zależnie od działu czy tematu pracy.

Na tle jednak takiego zestawienia zarysowuje się fakt, że wskazówki do poszczególnych metod pracy można i trzeba wypracować wraz z uczniami i żądać ich stosowania.

Spróbujemy zastanowić się jeszcze nad niektórymi typami i sposobami prac, które już to znalazły pełne uznanie i dziś nie nasuwają zupełnie wątpliwości, już to stanowią kwestję sporną i są otwartym terenem do prac badawczych nauczyciela. Do pierwszych zaliczam: uczenie się na pamięć, uczenie się słówek. Do drugiej grupy możnaby załączyć kwestję powtarzania i lektury uzupełniającej.

Wszyscy zgodziliśmy się dziś na metodę całościową w nauce na pamięć. Wiemy, że zacząć ją trzeba od uświadomienia sobie treści, którą chcemy opracować oraz formy artystycznej poezji czy prozy. Wiemy o tem doskonale, że najgorszym wrogiem pracy pamięciowej było zmechanizowanie i brak wysiłku w czasie opracowywania materiału. Doprowadzało to do nonsensów metody cząstkowej, która zamiast pełnego obrazu kazała powtarzać mnóstwo razy zwrotki w nienaturalnym porządku.

Dziś przyjmujemy, że materiał musi się opanowywać w całości, przy największym skupieniu uwagi. Jeśli całość jest zbyt długa, dzielimy ją na części logiczne i uczymy się części tych w całości. Jeśli jakaś partja wiersza jest zbyt trudna, uczymy się jej osobno po opanowaniu całości.

Niemniej dokładnie ustalono zasady uczenia się słówek. W języku obcym uczeń przyswaja sobie zwroty w czasie konwersacji i lektury. Wypisywanie słówek w zwrotach ze znaczeniem polskim — jest możliwe tylko w razie wyjątkowych trudności.

Również i w uczeniu się łacińskich słówek zaszyły duże zmiany. Podaje się dzisiaj nowy wyraz w zwrocie lub z określeniem (rzeczownik z przymiotnikiem, czasownik z dopełnieniem) i w ten sposób ugrupowany materiał opanowuje uczeń, czytając najpierw całość, potem zaś, przy sprawdzaniu, zasłaniając raz lewą, raz prawą stronę tekstu.

Natomiast mniej zgodne są zdania w zakresie powtarzania obszerniejszego materiału. Sposób postępowania jest według niektórych, taki, jak przy uczeniu się nowego materiału, inni proponują powtarzanie zagadnieniami, inni opanowywanie od razu całości.

W związku z lekturą uzupełniającą wysuwa się dziś najrozmaitsze wątpliwości, dotyczące przemęczenia młodzieży, połykania książek, robienia wszystkiego niedokładnie. Zauważa się, jak mało czyta człowiek współczesny rzeczy poważnych, jeżeli nie jest do tego zmuszony koniecznością. A dzieje to się prawdopodobnie dlatego, że brak nam kultury i umiejętności czytania. Nie umiemy wybierać tego, co nam potrzebne, czytamy zbyt wolno. Niejednokrotnie zdarza się, że nie umie się z książki wziąć rzeczy istotnie ważnych.

Oczywiście nie sposób ustalić w tej chwili wszystkie typy prac i podać szczegółowy przebieg postępowania w związku z każdym typem. Trzeba odesłać specjalistów do odpowiedniej lektury, a przede wszystkim do Hall-Questa.

W ciągu naszych doświadczeń zauważyliśmy najrozmaitsze błędy w pracy domowej ucznia. Dotyczą one już to samego sposobu pracy, już to braku odpowiednich zainteresowań. Do najważniejszych błędów należą: gubienie się w szczegółach, nieumiejętność stworzenia syntezy; praca chaotyczna, powierzchowna, tylko na dany dzień; posługiwanie się frazeologią i utartymi zwrotami; nieumiejętność powtarzania, notowania i wysuwania zagadnień; bezplanowość w mówieniu i pisaniu; nieumiejętność skupienia uwagi, przeskakiwanie z tematu na temat; wolne tempo, mała odpowiedzialność za pracę; brak głębszych zainteresowań i przystosowywania wiedzy do swej osobowości (tworzenie struktur); odkładanie wszystkiego na ostatnią chwilę, nieumiejętne rozłożenie i wyzyskanie czasu.

Wszystkie te uwagi dotyczą metod uczenia się jako całości, a ileż każdy z nas mógłby

dodać w zakresie poszczególnych typów pracy. Niektóre z tych błędów spowodowane są nie-należytą organizacją pracy, np. chaotyczność, nieumiejętność rozłożenia sobie większego materiału naukowego na dłuższy okres czasu, wolne tempo.

Błędy te można z łatwością wykorzystać, jeśli uczeń przywyknie już na lekcji szkolnej do liczenia się z każdą minutą i układania sobie planu postępowania oraz kolejnego wykonywania czynności (technika pracy). Zapobieganie temu również systematyczność prac, wykonywanych przez otoczenie domowe ucznia oraz możliwie ściśle przestrzeganie indywidualnego rozkładu zajęć. Dobrze jest nawet zachęcić uczniów, aby przynajmniej przez jakiś czas, dla wdrożenia się, przestrzegali ściśle terminów zajęć nawet co do minuty. Daje to opanowanie sytuacji, oraz stwarza momenty t.zw. wolnego czasu, którego dziś stale uczniom brak. Czasem mogą również uczniowie zanotować dokładnie, ile czasu poświęcają istotnej nauce, ile zaś spędzają na pogawędkach.

Uczniowie muszą ostatecznie zrozumieć, że dla osobnika, siedzącego po 6 godzin dziennie nad lekcjami w domu, niema miejsca w szkole średniej. Albo bowiem całkowicie brak mu zdolności, a w takim razie nie jest na swoim miejscu, albo nie jest zdolny do skupienia uwagi, co jest rzeczą nietylko na tym poziomie, ale już na najniższym stopniu nauczania konieczną.

Można również przyzwyczaić uczniów do rozkładania sobie materiału naukowego dłuższego, zadanego na pewien okres. W tym celu poleca się uczniom od czasu do czasu zdanie sprawy z postępu prac nad danym zagadnieniem czy lekturą. Terminy takich sprawozdań można zgóry ustalić na początku pracy przy współdziałaniu uczniów. Im dłużej i lepiej będzie młodzież pracowała w zakresie większych całości, tem więcej samodzielności powinno się zostawiać pracującym.

Są jednak inne niż poprzednie błędy pracy domowej, które odnoszą się do umysłowości ucznia. Tutaj praca musi być konsekwentna, ustawiczna i w zakresie każdego przedmiotu, jeżeli mamy istotnie przeciwdziałać błędom myślenia.

I tak: gubieniu się w szczegółach — musimy przeciwstawić sporządzanie streszczeń, wyróżnianie myśli zasadniczej, różnorodne skracanie tekstów, podkreślanie celu pracy w odróżnieniu od środków. Bezplanowość w mówieniu i pisaniu będziemy zwalczali, przyzwyczajając młodzież do sporządzania dys-

pozycji i wypowiedzeń konsekwentnych, związanych z planem.

Uporanie się z frazeologią, ubóstwem lub wjęłością słów ułatwią młodzieży najrozmaitsze ćwiczenia kompozycyjne i słownikowe, zalecane przez nowy program oraz nauka obracająca się dokoła realjów lub samodzielnej pracy laboratoryjnej.

Wszystkie te prace wdrażające odbywać się będą przeważnie w szkole, ale praca lekcyjna ma w tym wypadku jedynie dopomóc uczniowi w rozwoju umiejętności samodzielnego, a logicznego myślenia, mówienia i pisanja.

Uczniowie często dlatego tak powoli i niedokładnie pracują, że nie przygotowują zgóry wszystkiego, co może im być przy pracy potrzebne.

Pomoce naukowe odgrywają niewątpliwie równie dużą rolę przy uczeniu się i nauczaniu. Cóż jednak zrobić, jeżeli uczniowie nie mają pomocy naukowych i nie mogą ich sobie kupić? Są istotnie takie pomoce, których niema w domu ucznia średnio-zamożnego. Stąd ogromna rola otwarcia dla młodzieży pracowni w zakresie poszczególnych przedmiotów, gdzie znalazłyby się wszystkie pomoce naukowe, potrzebne uczniowi. W gimnazjum sarneńskim udostępniono dla uczniów pracownie także w godzinach popołudniowych.

Dla biedniejszej zwłaszcza młodzieży i to był ostatni punkt naszego planu dydaktycznego w zakresie omawianego zagadnienia — otwarto w gimnazjum naszym uczelnię, w której znajdują się najważniejsze pomoce naukowe, jak encyklopedje, słowniki, podręczniki szkolne, narazie dla klasy pierwszej.

Uczelnia ta otwarta jest dla uczniów codzień. Jednakże do uczelni uczęszczają tylko jednostki. Praca nad zagadnieniem nie jest niewątpliwie skończona.

Zdajemy sobie doskonale sprawę z tego, że aby osiągnąć wyniki, trzeba ustawicznie wdrażać młodzież do należytej pracy domowej i dążyć do udoskonalenia metod. Trzeba tę pracę powtarzać przy każdej sposobności i na każdym poziomie. Trzeba sprawdzić za pomocą odpowiednio zredagowanej ankiety, czy uczniowie nauczyli się cenić metodę pracy i czy im to pomaga w osiąganiu wyników. Nie wszystkie typy pracy omówiliśmy z uczniami i w gronie nauczycielskiem.

Wreszcie ostatecznym wynikiem wspólnych usiłowań winna być możliwie najbardziej samodzielna metoda pracy ucznia. To będą dla nas wytyczne programu dalszej pracy nad zagadnieniem metod.

Kwestja metody pracy domowej staje się dziś zresztą przedmiotem zainteresowań ogólnych.

Możemy być głęboko przekonani, że zostanie ona wyświetlona w pełni dzięki eksperymentom i pracom naukowym. W każdym razie nauka powiedziała na ten temat niewiele, a wiele zagadnień czeka na badacza.

Praca jest w tej dziedzinie tem ciekawsza, że chodzi o stworzenie dzięki należytej metodzie twórczego człowieka, który dochodziłby do celu najprostszą i najkrótszą drogą.

Typy prac domowych w zakresie przedmiotów humanistycznych.

Wspólne wszystkim przedmiotom humanistycznym.

1. Opracowywanie planów i lektury (czytanie, streszczanie, charakterystyka, opis, sprawozdanie z czynności, opracowywanie zagadnień i rozprawek, dramatyzacja).

2. Uczenie się napamięć.

3. Wypracowanie piśmienne.

4. Notatki.

Typy pracy wspólne dla języków:

1. Nauka słówek (oprócz j. polskiego).

2. Ćwiczenia słownikowe, gramatyczne.

Matematyka.

1. Opracowanie ustępu z podręcznika dla utrwalenia materiału (gł. geometrii).

2. Zadania rachunkowe z geometrii, trygonometrii, algebry i konstrukcyjne (możliwie z wykresami).

3. Udowadnianie twierdzeń, których niema w podręczniku.

4. Samodzielne budowanie modeli.

Propedeutyka filozofji.

1. Opracowywanie zagadnień w związku z przerobionym materiałem na podstawie podręcznika lub notatek.

2. Ćwiczenia.

Zoologia i botanika.

1. Czytanie podręcznika w związku z przerobionym materiałem.

2. Obserwacje prowadzone na hodowlach domowych.

3. Zbieranie materiału do ćwiczeń.

4. Robienie wykresów dla przedstawienia wyników ćwiczeń lub wykresów przedstawiających produkcję roślinną lub zwierzęcą.

5. Lektura (uzupełn.).

Nauka o człowieku.

1. Czytanie podręcznika (j. w.).
2. Zestawienie graficzne lub tabelarne wyników ćwiczeń.
3. Lektura.

Geografia.

1. j. w.
2. Robienie wykresów statystycznych.
3. Porządkowanie pewnych wielkości według cech na podstawie atlasu lub zestawień statystycznych.
4. Zbieranie rycin lub wycinków z czasopism w związku z przerabianym materiałem.
5. Lektura domowa.

Fizyka.

1. Zadanie rachunkowe.
2. Opracowanie ustępu z podręcznika dla utrwalenia materiału.
3. Opracowanie nowych zagadnień na podstawie podręcznika.
4. Powtórzenie materiału.

Wskazówki do pracy domowej ucznia.

I. Uczenie się napamięć.

1. Zapoznanie się z treścią utworu (w j. obcym najpierw słówka i zwroty).
2. Czytanie artystyczne (sprawdzone w niższych kl. przez nauczyciela).
3. Nauka napamięć metodą całościową względnie mieszaną.

II. Streszczenie ustne omówionego urywka.

Uczeń dokonuje go na podstawie:

- a) pytań, podanych przez nauczyciela,
- b) dyspozycji samodzielnie opracowanej,
- c) wskazówek, jak należy przeprowadzać zwięźlenie treści.

III. Plan piśmienny.

1. Uczeń dzieli ustęp na części logiczne, odkrywając przedtem podstawę podziału.

Pracę tę wykonuje najczęściej w klasie. Plan wykonany w domu ma być:

- a) w punktach (jednorodnych) nie w formie pytań),
- b) szczegółowy (formalny),
- c) konkretny.

IV. Opracowanie ustne jednego zagadnienia.

1. Uczeń ma sformułować dokładnie zagadnienie.
2. Zrozumieć je, zapisać (jeżeli nie jest zapisane).
3. Zebrać materiał pomocniczy (nauczyciel wskaże, gdzie go szukać).
4. Wykorzystać go (plan).
5. Sformułować odpowiedź.

Rozwiązywanie zadań rachunk. z matematyki i fizyki.

1. Zademonstrowanie założenia.
2. Zastanowienie się nad założeniem i ewent. zrobienie rys.
3. Planowanie rozwiązania.
4. Szkic rozwiązania.
5. Właściwe rozwiązanie.
6. Sprawdzenie rozwiązania.

Korzystanie z podręcznika.

W naukach matem.-fiz. podręcznik służy zasadniczo do ugruntowania i utrwalania wiadomości, nabytych w szkole.

Korzystanie z podręcznika:

1. Uświadomienie sobie zagadnienia, ew. odtworzenie toku lekcji na podstawie podręcznika.
2. Wyszukanie argumentów względnie przykładów na twierdzenie na podstawie podręcznika.
3. Uporządkowanie argumentów (przyroda). Wyszukanie wzoru i wyuczenie się go (plan fiz.).
4. Sporządzenie rysunku, sprawdzenie wyników.

Uczenie się geometrii z podręcznika.

Uczeń używa podręcznika przy dowodzeniu twierdzeń i zadań już rozwiązanych.

Powinien się trzymać następn. metody:

1. Przeczytać urywek.
2. Przeczytać powtórnie i zrobić rysunek.
3. Powtórzyć rozumowanie samodzielnie.
4. Powtórzyć rozumowanie, rysując z pamięci.

Bibliografia do zagadnienia:

Metody pracy domowej ucznia.

1. Golias: Praca domowa ucznia.
2. Golias: Organizacja pracy domowej ucznia.
3. Hall-Quest: Nauczanie pod kierunkiem.
4. Kerschensteiner: Pojęcie szkoły pracy.
5. Kuchta: Rozwój psychiczny młodzieży — a praca szkolna.

6. Buckingham: Praca badawcza na terenie szkoły.

7. Branstatter: Z doświadczeń rodziców i nauczycieli.

8. A. Pelezman: Zagadnienia szkoły twórczej.

9. Nuckowski: O uczeniu się na pamięć.

10. Oraczewski: Jak się uczyć.

11. Sokołowski: Odrabianie lekcji w szkole powszechnej.

12. Rudniański: Technologia pracy umysłowej.

13. Nawroczyński: Zasady nauczania.

14. Mazur: Uczeń w nowoczesnej szkole.

15. Taubenschlag: Organizacja nauczania i wychowania w dzisiejszej szkole średniej.

16. Męczkowska: Praca domowa ucznia.

17. Przegląd pedagog. z r. 1923, zes. 1. Mieczysław Ziemnowicz: Czy i w jakich granicach nauczyciel może wymagać pracy domowej ucznia.

Prace pisemne uczniów.

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE

(Podane poniżej dzieła i artykuły z czasopism znaleźć można w Centr. Bibliotece Pedagogicznej w Równem).

B. O wypracowaniach szkolnych. Przyjaciół Szkoły, r. 1922, str. 11-12.

Bandura L. Kilka dalszych słów o nauce pisowni. Przyjaciół szkoły, r. 1924, str. 380-382.

Bardot. L'expression graphique chez les jeunes enfants. Pour l'ère nouvelle, r. 1934, str. 231-234.

Bełcikowski J. O poprawianiu zadań. Przyjaciół szkoły, r. 1922, str. 95-96.

Bielak Fr. Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu w kl. VI-VIII. Pamiętnik II Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów w Krakowie... 1930 roku. str. 138-149.

Biliński J. Ćwiczenia słownikowe w związku z wypracowaniami piśmiennymi. Poznań, 1931. Księgarnia Szkolna.

Bykowski L. Ćwiczenia pisemne i rysunkowe przy nauce przyrodznawstwa. Muzeum, r. 1923, str. 239-242.

Ciesielska-Borkowska S. Język francuski. Zarys metodyczno-dydaktyczny. Lwów, 1930. Książnica-Atlas.

Ciesielska-Borkowska S. Metodyka wypracowań piśmiennych w językach obcych nowożytnych. Neofiológ, r. 1935, z. 1, str. 43-53.

Chodak E. Dydaktyka i metodyka języka polskiego. Cz. I. W-wa, 1930. Arct.

Chojnacki St. Przygotowanie wypracowania i jego poprawa. Przyjaciół szkoły, r. 1933, str. 659-663.

Czapla Fr. Wypracowania pisemne w świetle nowych postulatów dydaktycznych. Miesięcznik pedagogiczny, r. 1934, str. 194-200.

Czarnecka St. Bruljon jako dokument. Przyjaciół szkoły, r. 1932, str. 45-46.

Czernecki J.—Szablowski I.—Tatuch S. Podręcznik do nauki kaligrafii dla użytku

- szkolnego i domowego. Lwów, 1904. T. N. S. W.
- Dańcewiczowa J. Jak realizować nowy program języka polskiego. Cz. I i II. W-wa, 1933. Gebethner i Wolff.
- Denter Z. Prace piśmienne z historii. Przegląd pedagogiczny, r. 1933, str. 196-198.
- Dobraniecki S. Możemy poprawić pisownię naszych uczniów. Praca w klasach łączonych, r. 1935, z. 2, str. 45-51.
- Dobraniecki S. Organizacja pracy w kl. II na podstawie nowych programów. W-wa, 1933. Gebethner i Wolff.
- Dobraniecki S. Samodzielność dziecka a pisanie. Praca szkolna, r. 1933/4, str. 180-187.
- Dobraniecki S. — Kotarbiński M. — Litwin A. Nauka czytania i pisanie w kl. I na podstawie nowego programu. W-wa, 1934. Gebethner i Wolff.
- Dobrowolski T. Praca pisemna uczniów wobec programu języka polskiego. Muzeum, r. 1925, str. 169-171.
- Drzewiecki K. Zarys metodyki języka polskiego. Wyd. 3. W-wa, b. r. Gebethner i Wolff.
- Ejzenberg D. Poprawianie prac piśmiennych i nauczanie poprawnego pisanie w szkole powszechnej. Pokłosie szkolne, r. 1932/33, z. 7, str. 11-14.
- Eljasz K. Szkolne wypracowania piśmienne z matematyki. Muzeum, r. 1923, str. 236-238.
- Frycz K. O sposobach poprawiania zadań matematycznych i fizykochemicznych. Przegląd pedagogiczny, r. 1932, str. 681-682.
- Gerard P. Czynniki subiektywne w ocenie prac pisemnych. Muzeum, r. 1935, z. 2/3, str. 94-98.
- Gogolewski R. Zeszyt do wszystkiego. Przyjaciel szkoły, r. 1931, str. 301-303.
- Gołabek J. Nauczanie ortografii. Praca szkolna, r. 1930, str. 134-139.
- Gołębiowski St. O nauczaniu ortografii w najniższych klasach szkoły powszechnej. Pokłosie szkolne, r. 1932/3, z. 10, str. 17-18.
- Grabowski M. Wigilja Bożego Narodzenia. Przystosowanie wypracowania w klasie wyższej. Przyjaciel szkoły, r. 1922, str. 12-14.
- Grüss N. Reforma wypracowań klasowych. Kwartalnik klasyczny, r. 1931, str. 343-348.
- Gumuła St. Stylowe wypracowania piśmienne. Życie szkolne, r. 1928, z. 2, str. 64-80.
- Gunia T. Ćwiczenia pisemne przy nauce religii. Muzeum, r. 1923, str. 222-224.
- Guńka K. Z metodyki ortografii. Miesięcznik pedagogiczny, r. 1931, str. 210-214.
- Guńka K. Z metodyki wypracowań piśmiennych. Miesięcznik pedagogiczny, r. 1931, str. 169-181.
- Guzik J. W sprawie ortografii słów kilkoro. Przyjaciel szkoły, r. 1933, str. 664-666.
- Gwiazda J. Nauczanie ortografii w niższych oddziałach szkoły powszechnej. Dz. Urz. Kur. O. S. Poleskiego, r. 1931, z. 10, str. 413-417.
- Har J. Przepisywanie. Przyjaciel szkoły, r. 1926, z. 20, str. 581-584.
- Har J. Przygotowanie wypracowania domowego. Przyjaciel szkoły, r. 1931, str. 62-67.
- Har J. Tematy do wyboru. Przyjaciel szkoły, r. 1927, str. 876-877.
- Har J. Wypracowania klasowe (szkolne i domowe) w szkole powszechnej. Przyjaciel szkoły, r. 1927, z. 15, str. 695-696. (oraz) Uwagi dyskusyjne. Tamże, z. 18, str. 805-807.
- Hecht G. O nauce pisanie w naszym szkolnictwie. Przyjaciel szkoły, r. 1925, str. 329-334.
- Ippoldt J. Ćwiczenia piśmienne w nauce języków obcych. Muzeum, r. 1923, str. 247-263.
- Ippoldt J. Dydaktyka języka niemieckiego. W-wa, 1925. Książnica-Atlas.

- Jeleńska L. *Metodyka pierwszych lat nauczania*. Wyd. 3. W-wa, 1929. Nasza Księgarnia.
- Jodłowski St. *Ćwiczenia gramatyczne, ortograficzne i słownikowe dla III klasy szkoły powszechnej. Podręcznik metodyczno-praktyczny dla nauczyciela*. Lwów, 1934. Książnica-Atlas.
- Kiken J. *Badania eksperymentalne nad ortografią*. W-wa, 1935. Nasza Księgarnia.
- Kleczeński A. *O doborze tematów wypracowań pisemnych w języku ojczystym*. Muzeum, r. 1923, str. 224-230.
- Kleczeński A. *O przygotowywaniu i poprawianiu wypracowań pisemnych w języku ojczystym*. Muzeum, r. 1925, str. 157-169.
- Kłęsk A. dr. *Psychofizjologia i patologia pisma*. Lwów, 1924. Książnica-Atlas.
- Kormes Fr. *O reformę wypracowań klasowych*. *Kwartalnik Klasyczny*, r. 1931, str. 185-187.
- Kosztówna M. *Uwagi dotyczące ćwiczeń ortograficznych na pierwszych latach nauczania*. *Pokłosie szkolne*, r. 1928, str. 16-18.
- Kotliński F. *Rola przepisywania w nauczaniu ortografii*. *Ognisko nauczycielskie*, r. 1929, z. 7, str. 9-13.
- Kwiatkowski S. *Dydaktyka i metodyka nauczania języków nowożytnych*. Wyd. 2. Lwów, 1932. Książnica-Atlas.
- L. S. *Nieco o poprawie „zadań” (wypracowań piśmiennych) i o ćwiczeniach piśmiennych*. *Szkoła*, r. 1923, str. 106-109.
- Linke K. *Nauczanie łączne i nauczanie języka ojczystego w szkole powszechnej*. W-wa, 1933. Gebethner i Wolff.
- Litwin A. *Samodzielność ucznia w wychowaniu i nauczaniu na podstawie nowych programów*. W-wa, 1934. Gebethner i Wolff.
- Łagowski F. *Z metodyki języka polskiego*. *Uwagi*. W-wa, 1902. Arct.
- Ławida A. *Wypracowania pisemne w oddziale III*. *Przyjaciół szkoły*, r. 1932, str. 262-264.
- Madejowa St. *O utrwaleniu kształtnego i poprawnego pisania w klasie pierwszej*. *Ognisko nauczycielskie*, r. 1929, z. 1, str. 7-10.
- Majewska Z. *Wypracowanie w szkole powszechnej*. *Rocznik pedagogiczny*, r. 1921. Serja II. Tom I. str. 242-249.
- Marchewka E. *Dzienniczek spostrzeżeń*. *Przyjaciół szkoły*, r. 1931, str. 303-305.
- Martinkówna I. *Wypracowania piśmienne*. *Szkoła*, r. 1923, str. 91-106.
- Mayzłówna I. *Metodyka nauczania gramatyki języka obcego w V i VI klasie gimnazjum*. Lwów, 1929. Książnica-Atlas.
- Menzel J. *Jeszcze o wypracowaniach piśmiennych*. *Szkoła*, r. 1928, z. 2, str. 44-48.
- Menzel J. *Kilka uwag o prowadzeniu ćwiczeń pisemnych*. *Przyjaciół szkoły*, r. 1928, z. 15, str. 539-542.
- Menzel J. *Organizacja prac piśmiennych ucznia klasy trzeciej*. *Przyjaciół szkoły*, r. 1935, z. 9, str. 415-418.
- Menzel J. *Wypracowania pisemne a problem uaktywnienia uczniów*. *Miesięcznik pedagogiczny*, r. 1935, z. 6/7, str. 177-181.
- Mezler J. *Przewodnik w praktycznej nauce stylu dla szkół początkowych*. Rzeszów, 1870. Pelar.
- Millerówna R. *Parę uwag o nauczaniu pisania według metody A. Légrüna, docenta Instytut. Pedagog. w Wiedniu*. *Dz. Urz. Kur. O. S. Warszawskiego*, r. 1931, str. 210-216.
- Mleczek Fr. *Organizacja czytelnictwa i ćwiczeń pisemnych w zespołach wiejskich*. *Dz. Urz. Kur. O. S. Łuckiego*, r. 1935, z. 8, str. 189-198.
- Mulczyński K. *Omawianie wypracowania klasowego*. *Przyjaciół szkoły*, r. 1935, z. 9, str. 427-428.
- Müller L. *Łacińskie wypracowania szkolne na stopniu niższym*. *Przegląd klasyczny*, r. 1935, z. 3, str. 129-137.

- Nekraszowa N. Ćwiczenia w pisaniu i mówieniu w programie nowego gimnazjum. Dz. Urz. Kur. O. S. Łuckiego, r. 1935, z. 3, str. 58-62.
- Nowicki W. K. Nauka pisania. Podręcznik metodyczny z 2 tablic. dla nauczycieli. Wyd. 2 popr. Lwów, 1923. Księgarnia Naukowa.
- Nowicki W. Tematy wypracowań w oddz. V. Życie szkolne, r. 1929, z. 2, str. 76-80.
- Nowicki W. Tematy wypracowań w oddz. VI. Życie szkolne, r. 1929, z. 3, str. 121-129.
- Oderfeldówna A. Rola podręcznika w nauce ortografii. Praca szkolna, r. 1933/4, str. 226-227.
- Osiecka St. Poprawianie wypracowań z „asystą”. Polonista, r. 1931/2, str. 77-79.
- Osterloff W. Metodyka języka ojczystego w zakresie elementarnym. Łódź, 1921. Fiszer.
- Pallan St. Zbiór ćwiczeń piśmiennych polskich. Podręcznik metodyczny dla nauczycieli szkół ludowych... Kraków, 1916. Krzyżanowski.
- Perucki K. Omawianie zadań domowych jako przygotowanie do wypracowań szkolnych. Przyjaciel szkoły, r. 1933, str. 656-658.
- Perucki K. Za poprawianiem zadań szkolnych. Przyjaciel szkoły, r. 1922, str. 157-159.
- Piątek J. Jak uczyć języka niemieckiego w szkole powszechnej. Lwów, 1928. Książnica-Atlas.
- Pilch St. Wypracowania pisemne w językach starożytnych. Muzeum, r. 1923, str. 243-247.
- Poprawski J. O poprawianiu zadań szkolnych. Przyjaciel szkoły, r. 1922, str. 122-125.
- Przyrowski Fr. Jakie wyniki dały badania nad higieną pisma prostego i pochylego. Przyjaciel szkoły, r. 1928, z. 15, str. 532-539.
- Racinowski S. Zeszyt szkolny-kondensator pracy ucznia. Życie szkolne, r. 1931, str. 215-221.
- Radomski M. O ćwiczeniach pisemnych uczniów w gimnazjum. Muzeum, r. 1923, str. 209-220.
- Rączy J. O włączenie nauki pismia w gimnazjum do nauki języka polskiego. Muzeum, r. 1927, str. 262-265.
- Rembacz M. Kilka uwag o użyteczności szkolnych wypracowań matematycznych i o ich metodyce. Muzeum, r. 1923, str. 231-236.
- Rosenhekówna I. Wypracowania domowe w klasach wyższych. Polonista, r. 1930/31, str. 218-223.
- Rostkowska J. Ćwiczenia stylistyczne i ich poprawianie. Pokłosie szkolne, r. 1928, str. 15-18.
- Ryszkowska H. Nauka pisowni. Przyjaciel szkoły, r. 1924, str. 140-143.
- Saloni J. Prace pisemne z języka polskiego w seminarjach nauczycielskich. Muzeum, r. 1925, str. 172-187.
- Saloni J. Wypracowanie piśmienne z języka polskiego. Polonista, r. 1933, str. 161-167.
- Schipper H. O racjonalne poprawianie wypracowań. Polonista, r. 1930/31, str. 14-17.
- Schmieder A. Der Aufsatzunterricht auf psychologischer Grundlage. 2. Auflage. Leipzig, 1908. Teubner.
- Simonisówna M. Uwagi i spostrzeżenia o wypracowaniach piśmiennych. Przyjaciel szkoły, r. 1931, str. 686-694.
- Skwarczyńska S. O formułowaniu oceny wypracowań polskich. Polonista, r. 1934, str. 160-166.
- Sokołowski Fr. W sprawie oceniania wypracowań domowych słów kilka. Muzeum, r. 1923, str. 220-222.
- Sołtysik K. Na marginesie artykułu W. P. Szyszkowskiego p. t. Nowe prądy w metodyce wypracowań piśmiennych. Muzeum, r. 1931, str. 93-102.

- Sozański J. O wypracowaniach piśmiennych. Szkoła, r. 1927, z. 8/10, str. 187-191.
- Stećkow M. Wypracowania pisemne. Pamiętnik II Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów w Krakowie... 1930 roku. str. 47-48.
- Sujczyński T. Uzasadnienie psychologiczne zapobiegania błędom przy nauce ortografii. Życie szkolne, r. 1929, z. 3, str. 133-136.
- Szelejewski J. Problemy socjalne w wypracowaniach dzieci proletarjackich. Przyjaciel szkoły, r. 1935, z. 9, str. 397-399.
- Szelejewski J. Psychologiczne podstawy nauczania ortografii w szkole powszechnej. Polonista, r. 1934, str. 148-154.
- Szober St. Zasady nauczania języka polskiego w zakresie szkoły powszechnej i gimnazjum niższego. Wyd. 3 popr. i uzup. Lwów, 1930. Książnica-Atlas.
- Szober St. — Nowicki W. Ćwiczenia językowe. Gramatyka, styl, pisownia w szkole powszechnej. II rok nauczania. Uwagi metodyczne dla nauczyciela. W-wa, 1928. Arct.
- Szwaj A. Kilka słów o wypracowaniach pisemnych uczniów. Szkoła, r. 1929, str. 226-230.
- Szycówna A. Metodyka wypracowań cz. I, II. Wyd. 3. W-wa, 1926. Lisońska.
- Szyszkowski Wł. Nowe prądy w metodyce wypracowań piśmiennych. Muzeum, r. 1930, str. 42-61.
- Szyszkowski Wł. Z praktycznych zagadnień metodyki wypracowań piśmiennych. Polonista, r. 1930/31, str. 44/56.
- Świątecki S. U podstaw metodyki wypracowań piśmiennych. Miesięcznik pedagogiczny, r. 1933, str. 103-108.
- Tomaszewski M. Wypracowania piśmienne w szkole powszechnej. Przyjaciel szkoły, r. 1924, str. 162-168.
- Turos W. Uwagi na temat ćwiczeń stylistycznych w szkole powszechnej. Przyjaciel szkoły, r. 1932, str. 241-244.
- Tyrowicz M. Ćwiczenia pisemne historyczne w szkole średniej, Muzeum, r. 1929, str. 197-201.
- Urbański A. Ćwiczenia i wypracowania piśmienne. Przyjaciel szkoły, r. 1925, str. 521-526.
- Weiglówna Cz. Notatki uczniowskie w obrębie historii. Dz. Urz. Kur. O. S. Ł., r. 1934, str. 50-57.
- Wiącek, St. Prace domowe dzieci ze szczególnym uwzględnieniem prac piśmiennych. Dz. Urz. Kur. O.S.Ł., r. 1934 str. 145-162.
- Wiącek, St. Prace piśmienne dzieci w szkole powszechnej. W-wa, 1934. Gebethner i Wolff.
- Wiącek, St. Uwag parę na marginesie ortografii w szkole powszechnej. Praca szkolna, r. 1930, str. 103-107.
- Wiącek St. — Ciepielewski J. Czytanie w szkole powszechnej (Przykłady z praktyki). W-wa, 1933. Gebethner i Wolff.
- Wiącek St. — Wiwczaruk A. — Karpowicz A. Praca w klasie pierwszej szkoły powszechnej. Przewodnik metodyczny. W-wa, 1934. Gebethner i Wolff.
- Wiącek St. — Wiwczaruk A. — Karpowicz A. Prace w klasie II szkoły powszechnej. Przewodnik metodyczny. W-wa, 1934. Gebethner i Wolff.
- Wojciechowski K. Język polski. Wskazówki metodyczne do programu gimnazjum państwowego. (Gimnazjum wyższe). W-wa, 1923. Książnica Polska.
- Wojnar J. O nauce ortografii. Miesięcznik pedagogiczny, r. 1926, z. 4, str. 101-105, z. 5, str. 136-140.
- Wojnar J. Wypracowania piśmienne uczniów. Miesięcznik pedagogiczny, r. 1926, z. 1, str. 4-9, z. 2, str. 46-49.
- Zawadzka H. Na temat ortografii i poprawiania błędów. Życie szkolne, r. 1931, str. 229-231.
- Zawiliński R. Poprawianie wypracowań piśmiennych. Polonista, r. 1930/31, str. 147-148.
- Życzyński H. Metodyka wypracowań pisemnych. Cieszyn, 1928. „Kresy”.

DZIAŁ OŚWIATY POZASZKOLNEJ

MICHAŁ MISIUDA

kierownik szkoły
w Cepcewiczach Wielkich.

Jak zorganizowałem Koło b. Wychowanków.

Nie jest to żadnym przypadkiem, że organizacja kół b. wychowanków szkoły powszechnej jest koncepcją nauczycielstwa. Zawsze mieliśmy to na względzie, by nasza praca szkolna nie poszła na marne.

A stwierdziliśmy, że młodzież, opuszczająca szkołę powszechną, pod wpływem środowiska szybko zatracza zdobycze, wyniesione ze szkoły.

Dlatego organizowanie wspomnianych kół b. wychowanków jest najwymowniejszym wyrazem troski nauczycielstwa o los młodzieży poszkolnej.

W niniejszej notatce pragnę podać do wiadomości metodę i środki, jakich użyłem przy organizowaniu absolwentów szkoły powszechnej, w której pracuję.

Punktem wyjściowym mojej metody pracy było powtórne zbliżenie młodzieży do szkoły, oraz wytworzenie pewnej więzi uczuciowej, łączącej młodzież z wychowawcą i ze szkołą.

Z psychologii pedagogicznej wiemy, że młodzież w fazie rozwojowej, zwanej „pokwitaniem”, która przypada na lata po szkole powszechnej, szuka rozwiązania wielu niejasnych dla siebie zagadnień, różnych gnębiących ją tajemnic życia. Zwraca się z tem do ludzi starszych, szuka dróg własnych, na których często błądzi. A tak mało znajduje tego zrozumienia, szczególnie w środowisku wiejskim, które jak najprędzej stara się młodocianych urobić na podobieństwo ludzi starszych, a przeto skrócić okres młodości. Środowisko powyższe, zaniedbując młodocianych, tak często przyprawia ich o „zdziczenie”, które w wielu wypadkach obserwujemy, albo przynajmniej sprawia, iż najważniejszy w wychowaniu człowieka okres nie jest wykorzystany dla pracy wychowawczej.

Fakt powyższy wskazuje na konieczną potrzebę okazania z naszej strony zapobiegliwej troski o los młodzieży poszkolnej.

Wychodząc z założenia, że owa troska należy przede wszystkim do szkoły, postanowiłem skorzystać z tego pierwszeństwa i ująć b. moich wychowanków w pewne formy współżycia. Akcentuję mocno, że od początku nie chodziło mi o jakąś pełną formę organizacyjną, ujętą w pewne z zewnątrz przepisane i ściśle określone formy statutowe,

lecz o wytworzenie głębszej spójni wewnętrznej, dla której statutem jest uczucie koleżeńskie braterstwa i chęć niesienia sobie pomocy. Wydało mi się, że taką wewnętrzną społeczność duchową młodzieży zdołam wytworzyć przez:

- a) nawiązanie kontaktu uczuciowego ze szkołą na tle wspomnień o przeszłych wspólnych przeżyciach szkolnych;
- b) zainteresowanie młodzieży pozaszkolnej dążeniem do kształtowania doskonalszego życia niż to, w jaką warunki ją pogrążają;
- c) wreszcie przez zbiorowe szukanie środków, wiodących do spełnienia budzących się tęsknot i stawianych przed sobą zamierzeń.

Dlatego postanowiłem najpierw jednym silnym bodźcem oddziaływać na sferę wzruszeniową młodzieży i odnowić uczucie przywiązania do szkoły.

Zwołuję więc na dzień 14 października 1934 r. walne zebranie b. wychowanków szkoły, którzy w ostatnich latach ją ukończyli.

Aby to pierwsze zebranie dobrze zorganizować, postanowiłem wykorzystać pomoc jednostek, które okazały największe zainteresowanie sprawą.

Pomocy ich już wcześniej użyłem, gdyż przez nich przeprowadziłem propagandę i rozpowszechniłem pierwsze wieści, że oto w Cepcewiczach Wielkich odbędzie się zebranie młodzieży, na którym można się będzie dowiedzieć wielu ciekawych rzeczy.

Zaproszone jednostki młodzieży wraz ze starszymi, którzy najprzychylniej odnoszą się do szkoły, stanowiły komitet organizacyjny zebrania, potrzebny i do tego, że ów „Zjazd” (jak powszechnie nazywano) miał być połączony z „herbatą wspólną” i zabawą. Na tydzień przed zebraniem wysłałem imienne zaproszenia, w których ustaliłem następujący porządek dzienny:

- 1) godz. 10 — nabożeństwo w cerkwi;
- 2) godz. 11 — obrady b. wychowanków i postanowienia;
- 3) godz. 13 — wspólna herbata;
- 4) godz. 14-16 — muzyka z płyt gramofonowych.

Ciekawy był efekt zewnętrzny tych zaproszeń. Wszyscy byli dumni, że otrzymali zaproszenia; radowano się powszechnie i chwailono przed rodzicami. Wieczorami, gdy młodzież gdzieś się zebrała, to pierwszym pyta-

niem było: otrzymałem zaproszenie, a następnie wiele rozprawiano o tem zebraniu.

Tematy tych rozmów skrzętnie zbierałem przez członków Komitetu organizacyjnego, by w obradach wykorzystać.

Rano, dnia 14 października, mimo niepogody, wszyscy zbierają się przed szkołą w odświętnych strojach. Stawiają się także na czas zaproszeni z Dębówki i Kanonicz, które należą do obwodu szkolnego.

Po nabożeństwie wszyscy się zbierają w szkole. W zagajeniu podnoszę ważność chwili, kiedy to znowu spotkamy się w szkole, że to radość nasza tem większa, bo oto obchodzimy 10-lecie Korpusu Ochrony Pogranicza, któremu wiele wdzięczności winni są mieszkańcy Cepcewicz.

Następują przygotowane referaty o wspomnieniach z ławy szkolnej. Najlepiej jednak wypadają nieprzewidziane przemówienia gości z sąsiednich wiosek. Jeden ze starszych chłopców z Dębówki nawet w nieudolnych strofach stara się przywieść na pamięć minione przeżycia szkolne, z rzewnością wyrażając „tęsknotę za ostatnią chwilą szkolną“ i skargę na ciężkie warunki życia w okresie poszkolnym.

Po tych wspomnieniach, kiedy już w jeden rytm zaczęły bić serca młodzieży, zaczynamy radzić o lepszej przyszłości. Zapadają uchwały, które wytyczają program pracy. Postanawiamy, że drugie uroczyste walne zebranie urządzimy dopiero w sierpniu 1937 r. Dlaczego to aż po 3 latach? By się do tego zebrania godnie przygotować. Trzeba czegoś dokonać, pracą codzienną na radość święta zasłużyć.

Cóż więc robić? Z chaosu projektów spisujemy najlepsze i plan pracy wyraża się w następujących punktach:

1. w codziennym trudzie życia nieść sobie wzajemną pomoc i żyć zgodnie, jako jedna wielka rodzina;
 2. założyć świetlicę i zorganizować w niej następujące zespoły: śpiewaczy, gier i zabaw oraz wychowania fizycznego;
 3. prowadzić dokształcanie drogą samouctwa, a więc samodzielnie tylko pod kierunkiem opiekuna Koła;
 4. zająć się przysposobieniem rolniczym przez czytanie książek i konkursy rolnicze;
 5. przeprowadzić notatki w dzienniczkach i zapisywać ważne momenty z życia oraz pracy w kole b. wychowanków. Dla wykonania planu pracy potrzebna pewna organizacja wewnętrzna.
- Na pierwszym opisywanem zebraniu wybraliśmy przewodników dla poszczególnych zespołów pracy. Oni dbają o wykonanie danego działu, pozostając w kontakcie z opieku-

nem. Zebranie przewodników pod przewodnictwem opiekuna decyduje w sprawach ogólnych Koła.

To wszystko było zdecydowane na pierwszym walnym zebraniu, poatem postanowiliśmy nie zajmować się pisaniem statutów, regulaminów, by uniknąć pustych form organizacyjnych. Spisane uchwały pierwszego zebrania są dla nas regulaminem. Na zebraniach przewodników ustalamy normy wykonawcze owych uchwał. Na następnem walnym zebraniu postanowimy się nad ewentualną zmianą form organizacyjnych, powołaniem zarządu Koła i t.p., a tymczasem dbamy głównie o realizację uchwalonego programu pracy.

JÓZEF TELUK

obw. instruktor O. P.
w Kostopolu

Materiały do badania czytelnictwa na wsi.

Dane statystyczne z T-wa Księgozbioru Powiatowego w Kostopolu.

Czytelnicy, korzystający z bibliotek na wsi, rekrutują się przeważnie z osób, zgrupowanych w organizacjach społecznych. Jeżeli idzie o wieś niezorganizowaną, to czyta ona bardzo słabo. Stosunek czytelników pod względem wieku przedstawia się następująco:

Rok biblioteczny 1933/34 na 2.137 czytelników, młodzieży do lat 22 było 1529; ponad 22 lata — 608; kobiet — 752, mężczyzn — 1385.

Rok biblioteczny 1934/35 — na 2.640 czytelników, młodzieży do lat 22 było 1.821, ponad 22 lat — 819; kobiet — 852, mężczyzn — 1.788.

Z powyższych cyfr wynika, że zainteresowanie książką, jeżeli idzie o wiek, jest przede wszystkim u młodzieży do lat 22, jeżeli idzie o płeć, występuje b. wyraźna przewaga w zainteresowaniach czytelnicznych u mężczyzn. Tłumaczyć to można przede wszystkim tem, że kobiety na wsi spełniają cały szereg prac związanych z gospodarstwem domowym (wieczory zimowe zajęte przedzeniem), znajdują mniej czasu na czytanie książek.

To samo dałoby się powiedzieć również co do stosunku młodzieży czytającej do starszych. Dojdzie tu jeszcze i większa umiejętność posługiwania się słowem drukowanym wyrobiona u młodzieży, bądź to przez szkołę i kursy wieczorowe, bądź też na zebraniach organizacyj społecznych, w których młodzież się grupuje, zwłaszcza, że wchodzi tu w grę zainteresowania, rozbudzone u niej przez pracę oświatowo-społeczną.

Przechodząc do omówienia zainteresowań czytelniczych wsi pod względem dwóch zasadniczych działów książek t. j. literaturą piękną i działem popularno-naukowym, zaznaczyć muszę, że przewaga jest po stronie działu beletrystycznego, natomiast dział popularno-naukowy jest o wiele słabiej wykorzystywany. Zobrazują to następujące cyfry:

Rok biblioteczny 1933/34. Na ogólną liczbę wypożyczeń 9.235 przypada wypożyczeń w dziale beletrystyki 5.445, w dziale popularno-naukowym — 4.860.

Jako powody słabego zainteresowania działem popularno-naukowym wysunąłbym: a) brak na rynku księgarskim odpowiednio dostosowanych do poziomu wsi książek popularno-naukowych, gdyż ze spotykanych dzisiaj odpowiadają poziomowi wsi jedynie wydawnictwa Centralnego Komitetu dla Spraw Młodzieży wiejskiej, inne zaś, wydawane jeszcze przed szeregiem lat, pisane były przeważnie mało interesująco, lub też za trudno. b) Nieumiejętność czytania książki popularno-naukowej, zwłaszcza o typie podręcznikowym, lub encyklopedycznym, powoduje prędko znużenie u czytelnika, który chciałby książkę tę, jak powieściową, przeczytać „od deski do deski”. Nie nauczone go dotychczas wynajdywania w książkach popularno-naukowych tych zagadnień, które bezpośrednio w danej chwili interesują, lub niejednokrotnie boleśnie dotykają.

Przyznać trzeba, że dział beletrystyczny wsi, przyczem poczytność książki zależy od formy językowej, treści, czy też, co się niejednokrotnie daje zauważyć, również i od zagadnień społecznych, które w danej książce są poruszone. Wieś czyta chętnie wtedy, kiedy książka jest odpowiednio dobrana do poziomu umysłowego środowiska, do jego zainteresowań, oraz gdy jest dostarczona w odpowiednim czasie. Rolę tę mogą spełnić tylko biblioteki dobierane.

Jeżeli idzie o podział zainteresowań co do wieku czytelników, to dział beletrystyczny przeważa i u młodzieży i u starszych. Zainteresowanie działem popularno-naukowym występuje u młodzieży wtedy, kiedy ta przepracowuje odpowiednie zagadnienia w konkursach rolniczych, przeważa ono natomiast bezwzględnie u starszych.

Najchętniej czytany działem z beletrystyki przez młodzież jest dział przygód i powieści podróźniczych, (np. książki Umińskiego, Curwooda, Coopera) dział powieści historycznych (np. Sienkiewicza, Przyborskiego, Kraszewskiego), u dorosłych większe zainteresowanie budzi książka poważniejsza, traktująca

o zagadnieniach społecznych, jak np. powieści Prusa, Żeromskiego, Orkana, Reymonta, Orzeszkowej oraz Rodziewiczówny. Jeżeli idzie o zainteresowania wsi polskiej i wsi ukraińskiej, to wieś polska czyta wszystkie wyżej wymienione działy beletrystyki, natomiast wieś ukraińska wykazuje bardzo wyraźne zainteresowanie działem historycznym i to pisany w języku polskim.

W dziale popularno-naukowym zainteresowanie książką jest związane zawsze z zagadnieniami, przepracowywanymi w danym środowisku. I tak miejscowości, prowadzące przysposobienie rolnicze, interesują się przeważnie książkami rolniczymi i weterynaryjnymi. Miejscowości, objęte działalnością Zw. Strzeleckiego — książkami z działu nauki o Polsce współczesnej i wychowania obywatelskiego. Miejscowości, objęte działalnością Kół Gospodyń Wiejskich — książkami z działu gospodarstwa domowego, warzywnictwa i higieny wraz z książkami, traktującymi o wychowaniu dziecka.

Najmniejszą poczytność wykazują życiorysy i książki z działu spółdzielczości, co jest tem więcej charakterystyczne, że zjawisko to występuje nawet w miejscowościach, objętych działalnością spółdzielni rejonowych, względnie mleczarni spółdzielczych.

Zagadnienie badania czytelnictwa na wsi wysuwa się dzisiaj na pierwszy plan w pracach oświatowych. Wielkie usługi w tych pracach może oddać prowadzenie kart poczytności książki w powiatach, posiadających zorganizowaną sieć biblioteczną. Dają one nam obraz, która z książek budzi największe zainteresowanie wśród czytelników. Jeżeli idzie o badanie zainteresowań poszczególnych czytelników w zależności od wieku, płci, narodowości i przeprowadzanych prac społecznych (w odniesieniu do działu popularno-naukowego) mam zamiar wprowadzić w roku bieżącym ściśle odnotowywanie w wykazach czytelników, specjalnie do tego celu przeznaczonych, Nr. Nr. książek czytanych przez poszczególne osoby, co po zestawieniu w Centali da obraz zainteresowań czytelniczych poszczególnych osiedli.

Wykaz taki obejmie następujące rubryki:

- 1) liczba porządkowa,
- 2) imię i nazwisko czytelnika,
- 3) wiek,
- 4) narodowość,
- 5) zawód,
- 6) Nr. Nr. wypożyczonych książek,
- 7) uwagi bibliotekarza.

W związku z wprowadzeniem badań nad zainteresowaniami czytelniczymi wysuwa się

konieczność przeszkolenia bibliotekarzy w tym kierunku na odpowiednich kursach 5 — 6 dniowych, któreby poza techniką bibliotekarską objęły również zagadnienia wykorzystania książki w pracach społecznych i poruszone wyżej zagadnienia badania zainteresowań czytelników.

Dożynki i Święto Pieśni w Zdołbunowie.

Dnia 6 października b. r. na stadionie w Zdołbunowie odbyły się w godzinach przedpołudniowych „Dożynki” powiatowe, a o godz. 14 „Święto Pieśni”, w którym wzięły udział chóry ludowe przy szkołach w Zdołbicy, Dermaniu i Hulczy Włociańskiej, chóry „Proświtiańskich chat” z Hłupanina i Nowosiótek oraz chór Koła Młodzieży Wiejskiej z Chorowa.

Po przemówieniu obwodowego instruktora oświaty pozaszkolnej na temat znaczenia „Świąt Pieśni” dla rozwoju ludowej kultury muzycznej na Wołyniu, rozpoczął artystyczną produkcję chór „Lutnia Polska” pod batutą ks. Drabika ze Zdołbunowa. Licznie zebrana publiczność każdą prawie piosnkę nagradzała długo niemilkącymi oklaskami. Starosta powiatowy, który cały czas przysłuchiwał się śpiewom, ufundował trzy nagrody dla najlepszych chórów.

Wszystkie te nagrody otrzymały chóry ludowe przy szkołach powszechnych, a mianowicie:

chór w Zdołbicy — pierwszą nagrodę,

chór w Dermaniu — drugą nagrodę,

chór w Hulczy Włociańskiej — trzecią nagrodę.

Zaznaczyć należy, że uroczystość ta odbyła się przy obecności około 2 tysięcy widzów.

Dla niejednego z tych „Świąt Pieśni” było nie tylko źródłem doznań estetycznych, ale także monumentalnym przykładem kulturalno-oświatowej współpracy dwu głównych narodowości na Wołyniu.

Repertuar pieśniowy dla chórów wołyńskich.

Oddział O. P. powieścił dwie pieśni T. Mayznera (opracowane specjalnie dla 4-głosowych chórów wołyńskich) p.t. „Marszałku” i „W rocznicę”. Układ harmoniczny obu pieśni jest dostosowany do artystycznego poziomu wołyńskich chórów ludowych.

Pierwsza pieśń nadaje się do wykonania w czasie obchodów ku czci Pierwszego Marszałka Polski, druga na Dzień 11 listopada.

Obydwie pieśni, ze względu na głęboką treść i wysokie walory artystyczne, powinny

wzbogacić repertuar wołyńskich chórów ludowych.

Pieśni te mogą wypożyczyć chóry ludowe (zarejestrowane przy szkołach powszechnych, czy przy organizacjach społecznych) z bibliotek muzycznych Inspektoratów Szkolnych.

KOMUNIKATY WOŁ. ZW. TEATRÓW LUD.

Pomoce teatralne na obchód Święta Niepodległości.

W związku ze zbliżającym się Świętem Niepodległości (11 listopada) przypomina się zespołom teatralnym, pragnącym korzystać z wypożyczalni kostjumów Woł. Zw. Teatrów Lud., że szatnia czynna jest codziennie od godz. 9 do 14 z wyjątkiem niedziel i świąt. Opłata za wypożyczenie 1 kompl. od 1 zł. 20 gr. Prócz opłaty za wypożyczenie musi być złożona kaucja, określona przez kierownictwo szatni. Ze względu na duże zapotrzebowanie w tym okresie — zamówienia należy przysyłać przynajmniej na 14 dni przed terminem przedstawienia wraz z zadatkami po 50 gr. od 1 kompletu. Kostjумы mogą być wysyłane na życzenie zamawiającego pocztą wzgl. koleją.

Nadto dostarcza Związek wszelkie przybory teatralne, jak materiały do charakterystyki, bezdymne ognie bengalskie do oświetlania sceny i t. p. Na wszelkie informacje pisemne dołączyć należy znaczek pocztowy na odpowiedź. Pisma kierować pod adresem: Wołyński Związek Teatrów Ludowych, Równe — Kuratorjum O.S.Ł.

Repertuar na okres jesienny.

Na okres jesienny najodpowiedniejszym widowiskiem dla zespołów szkolnych i ludowych jest widowisko „Dziady” A. Mickiewicza, opracowane jako ludowe misterjum zaduszne przez St. Iłowskiego (Cena 60 gr.). Widowisko to ujęte jest w tej formie, że nie nastęrcza żadnych technicznych trudności przy realizacji. Również dokładny komentarz reżyserski umożliwi mniej doświadczonemu zespołowi teatr. wystawić fragment najwspanialszego arcydzieła literatury polskiej.

Repertuar na okres jasełkowy.

Wiele zespołów teatralnych na Wołyniu przystąpi niewątpliwie już w najbliższym czasie do opracowania i przygotowania tradycyjnych jasełek. W związku z tem przypomina się zespołom, że nie wszystkie wydane drukiem

utwory jasełkowe posiadają wartości artystyczne, godne trudu i wysiłku zespołu teatralnego. Dlatego też Woł. Związek pragnie zwrócić uwagę zespołów na najbardziej wartościowe utwory jasełkowe. Najcenniejszym widowiskiem jasełkowym jest niewątpliwie „Pastorałka” L. Schillera, wydana pięknie przez Instytut T. L. Zaletą tego pięknego widowiska jest, między innymi, wnikliwy i wyczerpujący komentarz reżyserski. Cena 2 tomów (tekst i muzyka) 9 zł.

Drugim wartościowym opracowaniem jest widowisko kolendowe M. Mikuty p. t. „Z kolendą”. Widowisko to pomyślane jest w tej formie, że może być odtworzone w każ-

dej świetlicy bez użycia sceny. Cena 1 zł. 70 gr.

Inną formą i jeszcze bardziej łatwą do zrealizowania jest piękne widowisko kolendnicze „Szopka krakowska” w opracowaniu J. Cierniaka (cena 1 zł.). Sam budynek szopki, jak również lalki można wypożyczyć w Woł. Zw. T. L. na warunkach, podanych w Dzienniku Urzędowym Kur. O. S. Ł. Nr. 10 z dnia 1/XII. 1934 str. 524.

Dla zespołów harcerskich poleca się utwór p. t. „Jasełka polskich harcerzy” (cena 1 zł. 40 gr.).

Wszystkie wymienione utwory nabyć można w Woł. Związku Teatrów Ludowych w Równem — Kuratorjum.

WYDAWNICTWA ZALECONE.

Dr. Eugenjusz Piasecki, Profesor Uniwersytetu Poznańskiego. **Zarys teorii wychowania fizycznego.** Wydanie 2. Stron XVI+413. Rycin 77. Cena zł. 16,—. Wydawnictwo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich.

Jedyny u nas profesor teorii wychowania fizycznego, mający za sobą trzydziestolecie z górą pracy i doświadczenia naukowego i dydaktycznego, daje nam tu wszystko, co można było pomieścić w ramach, które rozmyślnie zacieśniono dla ułatwienia nabycia dzieła ogółowi kół zainteresowanych. W Części ogólnej (182 str.) kładzie podwaliny wiadomości zasadniczej. Rozpatruje zatem kolejno, w pierwszych dwóch rozdziałach istotę tego działu wychowania, jego granice wobec dziedzin sąsiednich jego cele i środki, układ całości. Dwa dalsze rozdziały zajmują się zdobyczami naszej wiedzy w zakresie fizjologii pracy mięśniowej, wraz z najkonieczniejszymi wiadomościami z dziedziny patologji. Więć energetyka pracy mięśni, jej rodzaje, współpraca innych organów, a dalej zmęczenie przemęczenie, zaprawa (trening). W rozdz. V—VI autor zaznajamia czytelnika z odrębnościami grup i jednostek pomagającymi się uwzględnienia w wychowaniu fizycznym. Należy tu przedewszystkiem płeć i wiek, którym też poświęcono cały rozdz. V. Poza tem typy rasowe, wiek fizyczny, konstytucja cielesna, stopień wyćwiczenia, stan zdrowia, temperament, charakter, wych. fiz. narodowe.

Cześć szczegółowa przynosi systematyczny przegląd ćwiczeń cielesnych. Autor zaczyna od rozbioru prostszych elementów, ugrupowanych według organów i funkcji na które najwybitniej wpływają (rozd. VII—X). A zatem ćwiczenia układu ruchowego, ćwiczenia układu nerwowego, a potem prostsze ćwiczenia czynności wegetatywnych. chód, bieg, skok, zwis, podpór, rzut, cios i t. p.; jazda konno, kolarstwo, pływanie, wioślarstwo, narciarstwo, łyżwiarstwo. Wreszcie (rozd. XI—XIII) zespoły, powstałe z różnych połączeń tych elementów: ćwiczenia rozrywkowe, ćwiczenia użytkowe, ćwiczenia rozumowane (gimnastyka); harce (skauting) jako synteza wychowania fizycznego i mięśniowego; stosunek wzajemny różnych części składowych wychowania fizycznego; dawka tygodniowa i dzienna ćwiczeń cielesnych; uwagi końcowe.

Wydanie drugie, pojawiające się w rok blisko po zupełnym wyczerpaniu pierwszego uwzględnia w całej pełni bogaty dorobek upłynionego czterolecia. By nie rozszerzać zbytnio ram książki i nie uczynić jej za mało dostępną dla kół zainteresowanych, autor znaczną

część miejsca na konieczne przyczynki uzyskał kosztem skreślenia mniej niezbędnych wywodów pierwszego wydania. Pośród nowych badań naukowych oczywiście uwzględnił nadewszystko wcale okazały dorobek Polski. Największym z uzupełnień jest znaczne rozszerzenie działu o żywieniu, tak doniosłego dla kierowników obozów, kolonij i t. p.

Szczurowska Stefanja. **Podręcznik do zbiorowej nauki gry na skrzypcach w gimnazjach.** Zeszyt I. Wydawnictwo arbobowane przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem L.: I.Pr.3742/33 z dnia 25 kwietnia 1935.

Podręcznik ten dostosowany do najnowszego programu szkolnego, uwzględniający korelację z innymi przedmiotami różni się znacznie od podręczników dotychczas używanych w szkołach. W miejsce suchych i nużących ćwiczeń, które częstokroć zniechęcały uczniów, zastosowano pieśni, które niezawodnie pobudza młodzież do pracy.

Zmiany, jakie zachodzą w ustawieniu palców, przedstawiono graficznie, w celu ułatwienia młodzieży zapamiętanie ich.

Licząc się z młodzieżą niezamożną, a chcącą korzystać z lekcji gry na skrzypcach, ustalono cenę podręcznika na zł. 2,50.

Do nabycia w składzie głównym nut G. Seyfath, Lwów, Akademicka 6.

St Górniak. **Handel detaliczny.** Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa, 1935. Str. 208. Zł. 2,20.

Treść: I. Wiadomości wstępne. II. Organizacja wewnętrzna. III. Kapitał przedsiębiorstwa. IV. Majątek przedsiębiorstwa. V. Wiadomości o wekslach. VI. Stosunki prawne przedsiębiorstwa. VII. Interesy handlowe. VIII. Zakupy. IX. Reklama. X. Sztuka sprzedawania. XI. Obliczenia kupieckie. XII. Księgowość. XIII. Korespondencja. Dodany na końcu wykaz literatury przedmiotu przynosi wskazówki orientacyjne w ostatnich wydawnictwach, tyjących się poszczególnych zagadnień, omówionych w podręczniku.

Dr. B. Suchodolski. **Kultura współczesna a wychowanie młodzieży.** Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa. Str. Zł.

Czem jest kultura współczesna. Ku czemu idziemy? Jak wychowywać nasze dzieci? Oto pytania, na które odpowiada nowa książka dr. Bogdana Suchodolskiego, docenta Uniw. Warsz., p. t. „Kultura współczesna a wychowanie młodzieży”. Książka ta wydana

przez Książnicę-Atlas jako 14 tom redagowanej przez Dr. E. Łozińskiego Biblioteki Współpracy Domu i Szkoły, daje analizę kultury współczesnej, zadań starszego pokolenia oraz przynosi szereg konkretnych wskazań wychowawczych. Szkoła, a szczególnie rodzice, mogą w niej znaleźć niejedną myśl, wyjaśniającą chaos współczesności oraz niejedną radę i podniecie.

J. C. Almack. Wychowanie obywatelskie. Biblioteka Przekładów Dziel Pedagogicznych T. XV. Książnica Atlas, Lwów-Warszawa, 1935. Str. 328. Zł.

Książka Almacka zapoznaje nas ze sposobami wychowania obywatelskiego w szkole amerykańskiej. Pojęcie obywatela kształtuje się w Stanach Zjednoczonych A.P. inaczej jak w państwach europejskich. „Demokracja amerykańska — mówi w przedmowie do przekładu dr. J. Hałasiński — tworzyła się od dołu, nie od góry; powstawała przez tworzenie się nowych osiedli na wolnej, niezajętej ziemi, a nie przez zmiany konstytucji i praw. Wyrastała ona ze współżycia ludzi w warunkach pionierskiego życia na kresach cywilizacji. Na wykarczowanych polaniach nowej ziemi powstawały małe społeczeństwa demokratyczne, rolnicze, samowystarczalne. Te sąsiedzkie bezpośrednie demokracje pionierskie, oparte na dobrowolnym udziale, stały się wzorem demokracji amerykańskiej. I choć warunki zmieniły się szybko i prymitywne społeczeństwo rolnicze ustąpiło miejsca wielkiemu społeczeństwu przemysłowemu, w społeczności lokalnej autonomicznej, przenikniętej zasadami i ideałami demokratycznymi, widzi społeczeństwo amerykańskie podstawową instytucję wielkiej demokracji. W utrzymaniu się tych bezpośrednich demokracji sąsiedzkiego typu, w ich żywotności widzi społeczeństwo amerykańskie podstawę wielkiej demokracji i zabezpieczenie jej przed absolutystycznymi tendencjami władzy centralnej”. Mimo tej odrębności pojęcia obywatelstwa, które przyświeca autorowi, książka Almacka jest dla nas interesująca, bo wszak i u nas wychowanie obywatela gminy stanowi doniosłe zagadnienie wychowawcze, aczkolwiek musi ono być odpowiednio połączone z wychowaniem obywatela państwa.

Dr. K. Sołnicki. Wychowanie i nauczanie. Przewodnik do wydawnictw pedagogicznych i dydaktycznych. Cz. II, 1935, str. 396. Zł. 4,20.

Pierwsza część tej książki ukazała się w r. 1932 i obejmowała wydawnictwa pedagogiczne Książnicy-Atlasu. Obecnie część druga oprócz wydawnictw Książnicy-Atlasu, które okazały się po r. 1932 zawiera także wszystkie wydawnictwa następujących firm nakładowych: M. Arcta, Gebethnera i Wolffa, Księgarni św. Wojciecha i Naszej Księgarni. Celem tej książki jest ułatwić pracującym na polu pedagogiki korzystanie z polskiej literatury pedagogicznej. Dlatego podaje ona szczegółowo w jakich pracach można znaleźć omówienie poszczególnych zagadnień. Treść tych prac jest tu rozłożona na poszczególne zagadnienia i ugrupowana według tych zagadnień; „Wychowanie i nauczanie” obejmuje ogółem 219 dzieł pedagogicznych najważniejszych autorów polskich i obcych w przekładach na język polski.

Całość książki rozpada się na dwie części, z których pierwsza obejmuje zestawienie alfabetyczne autorów i dzieł oraz przegląd tych dzieł ułożony jako całość

w cztery działy, a mianowicie: wydawnictwa encyklopedyczne, poświęcone wychowaniu, nauczaniu oraz organizacji i reformom szkolnictwa. Część druga podaje materiały dla opracowania poszczególnych zagadnień pedagogicznych zaczerpnięte z poprzednio wyliczonych dzieł. Znajdujemy tutaj siedem wielkich działów tych zagadnień, a mianowicie: zagadnienia ogólne, zagadnienia psychologiczne, psychologii wychowawczej, wychowawcze, ogólne zagadnienia szkolnictwa, zagadnienia dydaktyczne i sprawy higieny szkolnej.

A. Klar. Oglądanie obrazów i omawianie ich treści w szkole powszechnej (ze szczególnem uwzględnieniem klasy I). Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa. Str. 28. Zł. 0,40.

W rozprawce tej zwraca autor uwagę na rolę obrazów w nowych programach szkolnych. Obrazy mają rozwijać wyobraźnię dziecka i być uzupełnieniem jego bezpośrednich obserwacji oraz rozwijać jego słownictwo. Znajdzie tu nauczyciel wskazówki, jak kierować obserwacją oraz opowiadaniem dziecka na podstawie obrazów, jak ma się przedstawiać droga metodycznej obserwacji obrazów. Opierając się na komplecie tablic ściennych W. Skoczylasa, autor wskazuje jak należy w pracy szkolnej podejść do oglądania tych tablic. Zostawiając przytem dużo swobody inwencji metodycznej nauczyciela, autor zwraca uwagę na rolę jaką mogą odegrać tablice w nauce czytania i pisania przy pomocy elementarza Falskiego, Kubskiego, Kotarbińskiego i innych. Mając do dyspozycji wyżej wspomniany komplet tablic i niniejszą rozprawkę może sobie nauczyciel w silnej mierze ułatwić pracę w szkole.

E. N. Schummer-Szermentowski. „Pod znakiem Pogoni”. Nakład Książnica-Atlas, Lwów-Warszawa.

St. Irzyk: Dzienny rozkład materiału naukowego dla III klasy miejskich i wiejskich szkół powszechnych. Str. 96. Cena zł. 2,40. Nakład Książnica-Atlas Lwów, Warszawa.

St. Irzyk: Dzienny rozkład materiału naukowego dla VI klasy miejskich i wiejskich szkół powszechnych. Str. 112. Cena zł. 2,80. Nakład Książnica-Atlas, Lwów, Warszawa.

Świat i Życie. Tom III. Zeszyt 8. Ukazał się już zeszyt 8 zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie” i zawiera, jak zwykle, bardzo bogaty materiał ze wszystkich dziedzin życia i nauki.

W tym zeszycie „Świata i Życia” znajdzie czytelnik cały szereg interesujących artykułów pióra najwybitniejszych uczonych i specjalistów polskich: Niemcy — dr Józef Feldman i prof. dr. Zygmunt Lempicki, Niewidomi — Helena Boguszewska, Niewolnictwo, Nowela — doc. dr. Zofja Szmydtowa, Nowotwory — dr. Józef Stein, Obloki — A. B. Dobrowolski i inne. Liczne ilustracje zdobią, jak zwykle, i ten numer.

Kalendarz Nauczycielski P. K. O. Poczłowa Kasa Oszczędności wydała w celach propagandowych „Kalendarz Nauczycielski” na rok 1935/36. Kalendarz przeznaczony dla nauczycielstwa szkół średnich i zawodowych oraz nauczycielstwa szkół powszechnych zawiera między innymi wzorowe statuty dla Szkolnych Kas Oszczędności, zatwierdzone przez Pana Ministra W. R. i O. P. jako obowiązujące.

Komunikat Administracji Dziennika Urzędowego.

Celem uniknięcia wstrzymania lub opóźnienia wysyłek Dziennika Urzędowego, jak również uniknięcia niepotrzebnej korespondencji, uprasza się o przestrzeganie następujących zasad:

- 1) Prenumerata winna być zgłoszona i opłacona najpóźniej na jeden miesiąc przed rozpoczęciem każdego półrocza t. j. do dnia 1 czerwca i 1 grudnia każdego roku.
- 2) Reklamacje z powodu nieotrzymania poszczególnych numerów Dziennika Urzędowego należy wносить do właściwych urzędów pocztowych a nie do Administracji Dziennika Urzędowego.
- 3) Prenumerata, która wynosi rocznie 6 zł. a półrocznie 3 zł., winna być wpłacana na konto czekowe w P.K.O. Nr. 30365 lub w Administracji Dziennika Urzędowego (Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego w Równem). Na odwrotnej stronie blankietu nadawczego należy bezwzględnie podać tytuł wpłaty. Notatka taka nie podlega opłacie pocztowej.
- 4) Komplet Dziennika Urzędowego z lat ubiegłych lub poszczególne egzemplarze można nabyć po uprzednim uiszczeniu należności w kwocie 6 zł. za komplet rocznika, a 70 gr. za poszczególny egzemplarz. Nr. Nr. 5 z 1928 r., 1, 2, 3 i 4 z 1929 roku, 8 z 1931 oraz 1 z 1932 r. są już całkowicie wyczerpane.

PAŃSTWOWA CENTRALNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA

Równe-Wołyńskie, Kuratorjum O. S. Ł.

Czynna w godzinach od 17-20.

Przeczytaj regulamin biblioteki Nr. 10/105. Dzien. Urzęd. za rok 1933,
zawierający informacje i wskazówki dla czytelników zamiejscowych.

Nauczyciele zamiejscowi otrzymują książki pocztą.

Prenumerata roczna zł. 6, półroczna zł. 3. Nr. pojedynczy 60 gr. Konto P.K.O. Nr. 30.365.

Adres Redakcji i Administracji: RÓWNE WOŁYŃSKIE, KURATORJUM.

Druk. Samorządowa Równe, XIII-ej Dywizji 3 tel. 164.